

dominentur prouincis reguntur tamen politice
Ideo de ipsius constitutioe nunc est agendum. Et
primo quidē ostēdēda est ei⁹ constituēde neces-
sitas: & quē eius cōitas Scdo vero quor sunt pres
eius siue ex quibus hominū generibus cōponitur
¶ **Necessitudo** autē apper primo quidē cōsidera-
ta humana idigētia per quā cogitur homo in so-
cietate viuere: quia vt ī lob. xiii. scribitur. Homo
natus de muliere breui viuens tempore: repletur
multis miseris. i. necessitatibus vitæ: in quib⁹ mi-
seria manifestatur. Vnde fm naturam est animal
sociale siue politicum: vt philosophus probat in
pri. poli. & inde concludit cōmunitatē ciuitatis ef-
se necessariā pro necessitatib⁹ hūanę vitę. ¶ **Am-
plius** autē natura prouidit cæteris animalibus or-
namēta & munimēta in sui exordio. Vñ ex virtu-
te nature extima sua vitat contraria: & conueniē-
tia diligit nullo dirigente præuio. vt opus natu-
ræ fit in eis opus intelligentiæ: sicut plis tradit In-
li. phy. Sed in homine non sic: immo instructore
indiget ad eligendum proportionata nature pro-
pter qud nutrīcem habet ad ista docenda. Rursus
ad idem vestes & tegmenta quibus ornantur aia-
lia & plantę statim sicut nascūtur: & homo caret
significatiua sunt indigentia: pro quibus oportet
recurrere ad hominum multitudine: ynde ciui-

tas constituitur. Propter qud dñs ostendit in hoc li-
bra agri: & volucres cœli: & sic de similibus melio-
ris esse conditionis q̄ hominē referendo indigētia
ad illum magnificum regem Salomonē: qui tā ex-
cellent er abūdauit. Respicite inquit volucres cœ-
li. quia nō serūt. neq̄ metūt: neq̄ cōgregant ī hor-
tea. Considerate lilia agri: qm̄ non laborant: neq̄
nent. Postea subit. Dico vobis q̄ nec Salomon in
omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis
quasi maioris fuerit indigentię q̄ tum ad victū &
vestimenta ac tegmenta q̄ plantę & aialia. ¶ **Am-
plius** autē ferocitas aialiu quæ facta sunt homini
nocua post lapsū Adæ: ad hoc ipsū inducit. ¶ **Ad**
maiorē em̄ securitatem hominis cuiuscunq̄ rei ti-
mēde necessaria est cōitas hominū ex qb⁹ ciuitas
cōstituitur ynde homo reddatur secur⁹. Et inde
motus fuit Caim ciuitatē construere: vt in gene⁹
scribit. Vnde & in ecclesiastico dicit q̄ edificatio
ciuitatis confirmabit nomē. ¶ **Rursus** præter ne-
cessitatē in corpore sano: sunt & alię conditiones
necessitatis pertinentes ad corpora egra: quibus
homo frequēter subicit. ¶ **Ad** sui autē repationē
sibi hō solus non sufficit: quēadmodum aialia cū
patiuntur quibus natura prouidit: vt sine homi-
num medicina curentur: cognoscētia per extrema
etiā eis inditam hærbas sanatiuas eorundem:

seu quæcūq; alia ordinata ad ipsorū salutem. Homo autē horū ignarus indiget medicis medicina & omnium ministerio; quæ omnia multitudinem requirunt hominū; quæ ciuitatem facit; & sic idē qd prius. **C**Amplius autem: quia casus sunt multū in quos homines incidūt p̄ inopinatum euentum: quibus releuantur in societate. Vnde in ecclesiaste. iiii. capitulo scribitur. Vt soli: quia si ceciderit non habet subleuantem se. Si autem fuerint duo fouebunt mutuo. Ex quibus omnibus concluditur ciuitatem esse necessariam homini constituendam propter communitatē multitudinis sine qua homo viuere decentur non potest. Et tanto magis de ciuitate q̄ de castro: vel quacūq; villa q̄to in ea sunt plures artes & artifices ad sufficientiam humanæ vitæ: ex quibus ciuitas cōstituitur. Sic. n. Augu. diffinit eā in primo de ciuitate dei q̄ est multitudo hominum in vno societatis vinculo colligata. Aduertendū autē q̄ superius in principio primi libri p̄batū est societatem humanā eē necessariā & hic similiter. Sed aliter & aliter vtrobiq;: quia ibi scdm q̄ ordinat ad principem. hic autem secundum q̄ partes multitudinis sibi inuicem sunt necessariæ. propter quā causam necessario sunt institutæ ciuitates & castra prout ordinantur ad politicum regimen.

Hic declarat hoc idem ex parte animæ siue ex parte intellectus siue volūtatis. s. constitutiōem ciuitatis esse necessariam. CAP. .II.

On autē solum ex parte corporis: hoc est q̄tum ad sensitiuam virtutem habet p̄suasionem & veritatem continet: q̄ secundum naturam constructio ciuitatis est necessaria: sed etiam ex parte animæ rationalis hoc est manifestum: & tanto amplius quanto homo in q̄tum homo est rationalis: q̄ ex parte intellectus prouenit: societatem magis requirit. Circa partē autem rationalem duplex distinguitur potētia & actus. videlicet intellectus & volūtas. Quam autem ad partem intellectiuā duplices sūt actus iuxta quos versatur politicum regimen videlicet speculatiuus & practicus. In practico quidem includuntur virtutes morales quæ referuntur ad opus & non ad scire tantum: sicut philosophus dicit in. ii. ethicorum. vt sunt temperantia: fortitudo: prudentia: & iustitia. Quæ quidē omnes ad alterum ordinantur: & sic requirunt multitudinē hominū: ex quibus constituitur ciuitas vt iam dictū est supra. Et quis dictæ virtutes non omnes habeant pro subiecto intellectu Fortitudo. n. est in irascibili: temperantia: in concupiscibili: quæ ad partem sensitiuam p̄tinent: pri

De regimine principū

cipāt tñ ratione in gñtū regulant ab ipsa. Vñ prudentia est ipsarū directiua. Est. n. prudentia recta ratio agibilis: vt phis dicit i. vi. ethi. **C**Ampli⁹ āt & ipsa facta scrip. dictas virtutes morales ad hoc idē ordinat. Sic. n. de istis virtutib⁹ dicit i li. sap. loquens de eo: q̄ sobrietatē & sapientia docet iusticiā & virtutē: q̄bus vtilius nihil est in vita hominibus. Deinde subdit de merito istarū virtutū **H**abeo inq̄ p̄ hanc videlicet sciam siue experientiam hartū virtutū claritatē ad turbas & honorē apud seniores: & multa alia ibidē subdūf quæ ad multitudinē hoīm p̄tinēt. Sed de speculatiuo intellectu adhuc est manifestū. Qui vt vult Arist. i. li. ethi. Homo maxime ex doctrina argumentū accipit: scientiæ generationē: & experimēto indiget & tpe: quæ oīa respiciūt hominū multitudinē uem ex quibus ciuitas cōstituitur. **C**Rursus duo sunt disciplinabiles sensus: vt tradit phis de sensu & sensato. vīsus videlicet & auditus. Auditus āt multitudinē respicit. ergo idē qd̄ pri⁹ **C**Preteraphilo. dicit i primo metaph. q̄ sapiētis est ordinare. Ordo autem multitudinem requirit. Est enim ordo vt Augustinus dicit de ciuitate dei. partium dispariumq̄ sua cuiq̄ tribuēs dispositio qd̄ sine multitudinē esse non potest. Amplius autem & ipsa loquela q̄ manifestatiua est cordis ad

LIBER III. FO CXV

partem intellectuā p̄tinet: vt phis dicit: & ad alterū ordinat. Propter qd̄ i ecclesiastico scribitur. Sapientia abscondita & thesaur⁹ inuisus quæ vtilitas i vtrifq̄: Hoc idē de scriptura dici pōt: quæ respicit multitudinē: sine qua nec fieri: nec explanari valeret. Sed ex parte voluntatis quæ potentia rationalis ponit a pho. hoc idē dici potest. Duæ. n. sunt virtutes in ipsa quæ ad alterā ordinantur ac multitudinē requirūt. Vna quidem ē iustitia quā respectu volūtatis ius gentiū sic diffinit. Iustitia est constans & p̄petua volūtas ius suū vnicuiq̄ tribuēs. Quæ q̄ dē siue legalis quā dñatū iustū vocat phis: siue distributiua: siue cōmunitatiua q̄ p̄tes iustitiæ oēs sunt politiæ: in ciuitatib⁹ sunt p̄cipue necessaria: immo sine eis exerceri nō possunt: vt phis tradit in. v. ethi. Nec etiā ipse ciuitates cōseruari. Per qd̄ concludit ciuitatis constructionē esse necessariam scdm naturā respectu talis virtutis. Secūda vero quæ in voluntate ponit & ad multitudinem refertur: est amicitia quæ p̄cipaliter communitatem requirit multitudinis & sine ea nō est ista virtus: de qua phis dicit i. vi. ethi. q̄ maxime ē necessaria ad vitā humanam: eo q̄ nullus eligeret viuere sine amicis. Vñ idē Arist. cōnumerat vtilitates ist⁹ virtutū ad ostēdendam ipsius necessitatem. sempertamen te

De regimine Principum

specu multitudinis. Primo quidem in infortunis
ga in talib⁹ recurrit ad amicos. Clem in eufor
tunis: ga per amicos conseruantur. Vñ precipue
opus habent amicis qui diuitias possident: & sūt
In principibus: vt phis idem ait. Amicis autē in
digent iuuenes: vt religentur a cōcupiscentiis: ad
non peccādum. Senes vero ad famulatū: & sic de
singulis generib⁹ hominū. Per que colligitur cōi
tatem multitudinis hoib⁹ esse necessariam scdm
naturā & per consequens cōstructio ciuitatis: in
qua si amicitia vigeat & nutriatur concordia: ci
uitas quādā causat harmoniam & aīa suauitatē
vt Aug. de ciui. dei dicit lib. ii. ex sūmis videlicet
Infinis & mediis ordinib⁹ quibus moderat. Pro
pter qd propheta dicit. Ecce g̃ bonum & g̃ iocun
dū habitare fratres in vnum. EIdem Aug. duas
constituit ciuitates in dicto lib. fm duos amotes
Prater hęc vero est alia ratio ad ostendēdā cōita
tem multitudinis hominū esse necessariam: appe
titus videlicet humanus ad cōicandū opera sua
multitudini: vt molestū sit eidē aliquid virtutis
agere absq; hominum societate. Vñ Tull⁹ dicit
in lib. de amicitia. q̃ natura nihil solitariū amat.
Verū est em̃ qd ab archita tarentino: vt opinor
dici solitū esse a senib⁹ nostris audiui. Si qs in cœ
lum ascendisset naturamq; mūdi ac syderū aspe

Capita Libri. III.

Fo. CXVI.

xisset pulchritudinem Insuaue illi sine amico vel
socio admirationē fore. Ipse etiam diuitia nisi ef
fusa in multitudine non clarescunt: vt Boeti⁹ di
cit. Patet igit̃ hominē siue ex parte corporis: siue
parte sensitiuē: siue cōsiderata sua rationali natu
ra: necesse habere viuere in multitudine. Ex qua
parte necessaria est fm naturam cōstructio ciuita
tis. Vnde phis dicit in. i. politicor. q̃ natura quib
dem omnibus in est ad talem cōitatem qualis est
ciuitatis cōitas. Et quis primos institutores ciuita
tum malos homines scriptura referat: vt cāim fra
tridā. Nēbroth oppressorem hominū: q̃ edificauit
vt Babylonē. Assur qui edificauit Niniuē: vt in
genesi. scribitur a Nēbroth fugatus. moti tamen
fuerunt ad construēdum ciuitates propter homi
num commoditates iam dictas: retorquendo ta
men in suum dominium pro quo conseruando
necessaria erat in vnum multitudinis congrega
tio.

De communitate ciuitatis in quo consistat: vbi
Aristoteles refert opinionem Socratis & Plato
nis quā hic auctor declarat. CAP. IIII.



Abita igitur necessitate cōstituendā ci
uitatis ppi cōitatem hominū: nūc q̃rēdū
videt in quo sistat ista cōitas. Circa qd
P. IIII.

diuersi phi & sapientes diuersas constituerunt pol-
 litias respectu cōtratis: vt phs refert in sua politi-
 ca vbi primo narrat opinionem Socratis & Pla-
 tonis in .ii. poli. q̄ cōitatē ponerent in sua politia
 q̄rum ad omnia: vt videlicet omnia essent com-
 munita tam diuitiā q̄ vxores & filii. moti quidem
 ex bono vnionis in cōitate per quā res pub. cōmē-
 datur & crescit. ¶ Ampli⁹ aut̄ cum bonum sit dis-
 fusiuum & sui cōicatū quāto res cōior est: tātō
 plus de bonitate habere videtur. ergo omnia cōi-
 care plus habet de ratione virtutis & bonitatis.
 ¶ Præterea amor est virtus vniuersa: vt Dionysius
 erudit. Vbi est ergo vnionis maior ratio ibi pl⁹ vi-
 gebit virt⁹ amoris qui ciuitatē cōstituit & cōser-
 uat: vt Aug. dicit: & dictum est supra. ergo omnia
 habere cōia tam diuitias q̄ vxores & filios habet
 rationē maioris bonitatis. ¶ He autē rationes sūt
 & multæ aliæ quas phs refert iuxta opinionē So-
 cratis & Platonis: licet non per eadem verba: sed
 a sententiā non discordat. Et si attēdimus ad qua-
 litatē dictorū phorū: quia fuerunt homines virtu-
 tib⁹ dediti sup̄ oēs philosophos: eo q̄ solas virtu-
 tes bonū hoīs ponebant: nō videtur credibile ra-
 talem cōmunitatem eos posuisse eo modo quo Ari-
 sto. videt̄ eis iponere in prædicto li. quia hoc vide-
 tur magis bestiale q̄ humanū: foeminas. s. esse cō-

munes q̄rum ad mixtionē carnis. Vnde & sacra
 scriptura matrē separat a filiis: & filiam a patre: &
 virum vxori cōiungit: ac solum cum sola distin-
 guit in cōiugio in primo hoīs præcepto. Propter
 qd̄ in genesi dicit. Quāobrē relinquet homo pa-
 trem & matrē & adheret vxori suæ: & erūt duo
 in carne vna. Non autem dicit plures. Sed & de fi-
 liis est impole: quia in actu gnationis duo semina
 non conueniunt: sed vnum solū ex parte viri. Pro-
 pter qd̄ ipsa etiā aīalia suos natos cognoscūt q̄to
 tempore est necessarium ad nutrimentū filiorum
 vt in pullis auitū maxime cōtingit ante q̄ auolare
 possint. Qz ergo dicamus dictos phos minus cō-
 posiros aīalib⁹ videtur absurdum: qui ad cōpo-
 nendos mores corrigendosq̄ totam suā flexerūt
 philam: vt Aug. tradit de Socrate. viii. de ciui. dei.
 cuius doctrinam plato eius discipulus ferri-
 lissime sortitus est: vt Maximus valerius scribit. Qui cū
 sapiētissim⁹ oim̄ eēt sui tēporis: & a iuuenib⁹ stu-
 diosis certatī q̄teret̄ athenis in ægyptū descēdēs
 sacerdotib⁹ illius gētis geometrię multiplices nu-
 meros cęlestiū rōnū obseruare percepit. Et in Ira-
 liam peragrans ab Archita & Arione pythagorę
 præceptis instructus est. Talib⁹ ergo & tantis vi-
 ritis talē politiā attribuere: vnde ordo destrueretur
 naturę nō ē sine admiratione. Sed & ipsi cōmen-

tatores Aꝗ. hoc idem attribuunt: q̄ non plena
 tetulerit aliorum opinioēs: & præcipue Socratis
 & Platonis: sicut Eustathius dicit super. i. athi.
 circa ideam bonitatis: & simplicius in fine primi
 de celo. de gñatione mundi. Aug. autē in. ix. de ci
 ui. dei hoc idem refert de opinione stoicorum cit
 ca passioēs aī: q̄ aliq̄ attribuebāt stoicis quoz̄ p̄
 cept Socrates fuit q̄ in sapientem nō caderet: vt
 idem Arist. in. ii. ethi. præfat. imponit pho. Et tñ
 Aug. idem dicit esse falsum ex snia. A. Gellii in li.
 noctium articatū. Sed hæc omnia referenda sunt
 ad effectum amoris. quia ergo dicti phi virtutib⁹
 erant præditi: & ad hoc sollicitabatur eorū cona
 tus. virtus autē amoris ad paria nobis cū proxio
 præcipitur: diliges inquit saluator proximū tuum
 sicut teipsum: cum ipsi sub quibusdam metapho
 ris soliti essent loqui volentes persuadere ad cōci
 ues amorē per quem ciuitas proficit: cōiūctatem po
 fuerunt in vxoribus & filiis in dilectione mutua.
 Sed in possessionibus in cōiūctioē necessaria. Q̄
 si quis viderit fratrem suum necessitatem habere
 & clauerit viscera sua ab eo. quomodo amor dei
 manet in eo: Qd̄ fuit præcipuum stoicorum. Re
 rum em̄ exteriorum siue diuitiarum contempri
 uū erant: vt de Socrate refert Hiero. ¶ Per hoc autē
 patet responsio ad obiecta. quia vnio & amor ha
 bet gradum in inferioribus entibus. quoniam perfe

etior est vnio in corpore animato si in diuersis or
 ganis virtus aīa diffundatur ad diuersas operati
 ones vnitas in vna substācia aī: sicut appet tã in
 animatis perfectis: q̄ in animatis que hñt solū sen
 sum tactus: vt sūt vermes & quedam animalia q̄
 Arist. vocat i scdo de aīa. an imalia ipsecta. Propt̄
 qd̄ & apl̄s cōparat corpus mysticum. i. ecclesiam
 veto corpi & naturali: in quo sūt mēbra sub diuer
 sis potentiis & virtutib⁹ in vno principio anima
 radicatis. Vñ & vnionem allegatā reprobat apl̄s
 in prima epistola ad cor. d. Si totum corpus ocu
 lus vbi auditus: Et si totum auditus: vbi odorat⁹
 Quasi necessarium sit in qualibet congregatioē
 quæ præcipue est ciuitas: esse distinctos gradus in
 ciuib⁹ q̄tum ad domos & familias: q̄tū ad artes
 & officia. omnia tamen vnita in vinculo socie
 tis: qd̄ est amor suoz̄ ciuium: vt dictum est supra
 & de quo etiam apostolus dicit ad Col. Cum em̄
 connumerasset quædam opera virtuosa: ad quæ
 ciues adinuicem obligantur. statim subdit Super
 hoc autem omnia charitatē hñtes: qd̄ est vincu
 lum perfectionis: & pax christi exulet in cordib⁹
 vris: in qua vocati estis i vno corpe distincto. vide
 h̄ p̄ mēbra iuxta ciuiū statū. ex q̄ diuersitate artū
 & offoz̄ q̄to i eis multiplicat̄ amplī⁹ rāto ciui
 tas redd̄t magis famosa: q̄a sufficientia hūanæ vi

De regimine principis

et propter quam necessaria est constructio ciuitatis magis reperit in ea. ¶ Quod si forte allegatur de diuinitatibus christi quibus omnia fuerunt communia: non importat legem communem: quam status eorum omnem modum viuendi transcendit. Imperatorum enim politia non ordinatur ad uxores & filios: sed ad ciuilitatem celestem: in qua neque nubent neque nubentur sed erunt sicut angelus dei. ¶ Sed quantum ad diuitias bona erant communia. Quod solum perfectorum est: & dominus dicit in euangelio. Si vis ingredi perfectus esse uade & vende omnia que habes: & da pauperibus: & ueni: sequere me. Hoc & socratici fecerunt & platonicus sicut contemptiuus regis tyralium ut de plotino scribit mercurius trimegistus & macrobius super somnium Scipionis. In ceteris autem ciuibus communis status expedit possessiones habere distinctas ad uitanda litigia. Sicut enim de Abrahâ & Loth scribitur in genesi. Cum enim contentio oriretur inter ipsorum pastores pro pastura gregum: ne quod so dicitur Abrahâ & Loth sit iurgium inter me & te: & pastores meos & tuos. Fratres enim sumus: ecce uniuersa terra coram te est: Si ad sinistram ieris ego dextram tenebo. Si dextram elegeris ego ad sinistram pergam: per quod habemus quod inter ciues expedit ad societatem seruandam ipsorum diuitias esse distinctas: & sic patet responsio ad predicta.

LIBER .IIII. F. O CXIX.

De opinione Socratis & Platonis circa mulieres: quibus sint exponendæ rebus bellicis. CAP. V.

Sed ad eandem politicam redeundo prædictorum phorū quæ dâ alia Aristoteles eisdem attribuit in præfatio libro: quæ uolebant mulieres instruendas in rebus bellicis. Quorum argumentum inducit scdm ipsos: quæ uidemus in auiibus rapacibus ferociores esse fœminas: & efficacius pugnare: hoc idem de bestiis liquet: sicut precipue in ferocibus animalibus est manifestum. ¶ Amplius autem coporale exercitium cõfert fœminis quantum ad uirtutem corporis & fortitudinem: sicut in ancillis familiarum: & mulieribus rusticis est manifestum: quæ fortiores sunt & saniores. Virtutis autem proprium est quod bonum faciat habentem: & opus suum bonum reddat. Si ergo in gymnasiis ac rebus bellicis magis confortatur fœminea uirtus: congrue opera bellica uidentur eisdem competere. ¶ Amplius autem proportio qualitarum primarum ad hoc idem inducit: ut calidi & humidissimi & sicci: ex quibus ad medium deductis fortificatur mixtura in sua uirtute. Sic enim uidemus ligna uiridia ex quo in eis humidum est consumptum: & ad medium deductum quod fortius ardent. Sic etiam uidemus in auiibus rapacibus quod fœmine ratione suis motus sunt fortioris naturæ & maioris corpore.

pulentia. Cui igitur in mulieribus abundet humidum
 sicut in pueris: pro mortu consumitur & venit ad te-
 peramentum: & vires recipit. Huius autem argumen-
 tum assumitur de regno amazonum quod fortissimum fu-
 it in oriente: & quasi totam asiam tertiam partem or-
 bis subiugauerunt sibi ut historię narrant: quare de
 scythis orientibus traxerunt originem. Vnde & apud
 ipsos scythas de quibus descenderunt Tartari mulie-
 res in rebus bellicis exponuntur. & cum suis militat
 viris. Ex quibus omnibus moti forte fuerunt praefati
 philosophi in constitutione politicae mulieres fore ad opera
 bellica exponendas. ¶ Sed contra hanc politicam rati-
 onem sunt fortes quibus difficile est respondere. Vna
 quidem est Aristoteli in .ii. politicorum. Quia non est
 eadem ratio de animalibus & hominibus: eo quod animalia
 non subiciuntur domino oeconomico. Solus autem homo gu-
 bernationi intendit familiam. Quare quidem fieri non
 potest ubi mulieres exponerent armis quia sicut
 in politica officia sunt distincta: ita in oeconomia: ut
 pater familias ad exteriora negotia intendit mu-
 lieres autem ad intrinsecos actus familie. Cuius qui-
 dem argumentum assumere possumus ex parte
 romanae reipublicae quae ut tradunt historiae: duos ha-
 bebat consules. Vnus intendebat bellicis rebus
 alter reipublicae gubernabat. Hoc idem de amazoni-
 bus scribitur. In quorum regno seu monarchia duo

erant reginae: siue monarchae: quae sic distingueba-
 tur in officiis: sicut de romanis consulibus est dictum
 ¶ Secunda ratio sumitur ex ipsa membrorum ineptitudine
 ad pugnam. Sic enim philosophus distinguit de gestis anima-
 rum inter masculum & foemina: quia masculus habet
 superiora membra grossiora: brachia: manus nervos
 & venas: ex quibus vox grossior generatur: nates ve-
 ro & ventrem & alia circumstantia subtiliora. mulie-
 res autem e converso. Et hoc ut in actu generationis
 sint aptiores. ¶ Amplius autem & mamillas ad nu-
 triendam plene: quare omnia sunt impeditiva pugnae
 Vnde de amazonibus scribitur: quod puellis mamillas
 amputabant dexteris: sinistras autem comprimere
 ne impedirent a sagittando: ¶ Tertia ratio sumit-
 tur ex dispositione animae. Tradit enim philosophus
 de gestis animalium: quod mulier est masculus occa-
 sionatus. Vnde sicut deficit in complexione: ita
 & in ratione. Et inde est quod propter defectum ca-
 loris & complexionis sunt pauidae & mortis timi-
 dae. Quod in bellis maxime fugiendum est. Pro-
 pter vero defectum rationis carent astutiis bel-
 licis quibus pugnant ut plurimum sunt viri-
 ciores: sicut Vegetius tradit de re militari. Vnde
 tradit historię: quod alexander quibusdam astutiis & bla-
 ditius devicit amazones magis quam belladi fortudie

Quarum regnum temporib⁹ eius fortissimū & potentissimum erat in asia. **Q**uarta ratio sumit ex periculoso cōmercio viri & mulieris: quia act⁹ venuleris corrumpit extimationem prudentiæ vt tradit p̄his in. vi. et hi. & impossibile est in eo aliquid intelligere. Ex qua causa virilis animus enet uatur. vnde ferunt hystorie Iulium cæsarem cum bellum imineret iussisse suas omnes delicias separari a castris: & præcipue mulieres. Cyrus etiã rex Persarum cum lydos superare nō possit: quia fortissimī erant: & ad labores assueti: tadē per ludos & vsūm venetis ibidem cōstitutos virtute & fortitudine enervatos perdomuit. De ipsis insuper romanis antiq̄s sic scribit Vegetius in principio primi lib. Ideo ipsos perfectos ad bellum semper quia nullis voluptatibus: nullisq̄ deliciis frangebant. Quid plura: quia etiam equi fortissimi: qui alias sunt audacissimi ad pugnandum: & procul odorant bellum: ex præsentia equæ distrahūtur a pugna. Propter hanc ergo causam ipsę amazones: vt hystoriæ narrant nullum virum in sua recipiebant acie. **P**atet igitur ex iam dictis mulieres a rebus bellicis excludi debere.

Assumit alterā partē q̄ nō est cōueniens mulieres exponi debere bellicis rebus: & respondet ad argumenta in cōtrariū facta.

CAP. VI.

Sed quia motiuum dictorū p̄horū probabilitate habuit sicut in argumentis appet solvendę sunt ipsorū rōnes & cū reuerentia pertractandę. Qdē m̄ ponitur exemplū de auibus rapacibus: & quibusdā bestiis: q̄ audaciores & fortiores sunt scēmine ad pugnādū & capiendū prædam: ergo similiter erit in mulierib⁹. **A**d hoc est responsio: quia non est simile de auibus & bestiis & mulieribus: vt em̄ dictum est supra: homo naturaliter ē ciuilis & æconomic⁹: & in gubernatione suæ familiæ p̄prius actus est mulieris: siue in nutritione filiorum: siue in honestate seruanda in domo: siue in prouisione victualium. Quæ oīa fieri nō possent si rebus bellicis intēderēt: Et p̄p̄ hęc natura ipsam sic disposuit: vt ab ipsa pugnandi occasio tollerēt. Quia vt p̄his vult in li. de animalib⁹. Mulieres debiliora habent corpora q̄ viri: & sunt minoris caloris: & sola illa mēbra grossiora in eis videmus quę ad actū ordinantur generationis: & gestū vt vēter & nates: ac ad nutrimentum mamillę. Oīa autē alia habēt subtiliora & debiliora q̄ viri & minus neruosa in quib⁹ fortitudo consistit: vt sunt pedes & crura: manus & lacetti: & sic de singulis mēbris vbi fortitudo fundatur: vt dictum est supra. **Q**d vero dicitur q̄ fortitudo augetur in eis p̄ exercitium: hoc est

Q

verū ergo pugnare expedit eis. ¶ Ad hoc respon-
deri potest: q̄ sola fortitudo nō sufficit ad vincē-
dū in pugna: vt pbat vegetius de re militari i p̄i-
cipio sed astutia bellādi q̄ mulieres carent. Rudis
.n. & idocta multitudo exposita est semp ad ne-
cē. Sic autē breuitas corporū romanorū aduersus
germanorū p̄ceritate p̄ualuit vt ibidē dicit. Et p̄-
pterea mulieres nō debēt actibus exponi ex q̄bus
a virtutibus excludant. Qd̄ cōtingit si rebus bel-
licis deputent: p̄pter incētiū libidinis qd̄ in eis
est & respectu sui: & ex cōsortio viri. Propter qd̄
natura mulieri multa stena prouidit vt est vere-
cūdia quæ est p̄cipiū vinculū eius: vt Hierony.
scribit ad Cellantiā virginē. Tallares vestes ānu-
lus in digito seruit⁹ viri. Sic .n. scriptura sacra te-
statur: qm̄ sub viri potestate erit. bellicis autē re-
bus intendere in repub. libertatē meret. Vnde &
militibus iura gentium speciales apices priuile-
giorum concedūt. ¶ Quod autem tertio obicit
tur super idem medium de fortitudine ad bellā-
dū locum haberet si sola fortitudo esset causa vi-
ctoriæ: & aptitudo membrorum esset in foemi-
nis ad pugnandum sicut in viris. Cuius contra-
riū ē pbatū Et p̄terea natura mulieris est a viro
pati nō agere. pugnare autē summa ē actio cū sit
act⁹ fortitudinis: q̄ solus si laudabiliter exerceat

meret coronā. ¶ Dicēdū est ergo simpliciter mu-
lieret nō debere exponi bellicis rebus sed in domo
gescere. curā gerere rei familiaris: vt dictū ē supra
Vñ & in hoc Salomon in fine puerbiorū fortitu-
dinem mulieris commēdat. Speciale de ipsa com-
ponens cāticū sub litteris habraici alphabeti: ac-
totū circa eam ad domesticā referēs actiōnē. Mu-
lierē ingt fortem q̄s iuenlet? Procul & de vltimis
finibus p̄ciū eius: quasi multū sit reuerenda si ha-
beat quæ sequunt. Vñ primo ponit artem silādī.
Quæsiuit inquit lanam & linum: & operata est
consilio manuum suarū. Per hoc volens ostende-
re: q̄ istud sit p̄priū earū officium. Propter qd̄ &
i gestis Caroli magni scribit: q̄ filiab⁹ suis q̄s inti-
me dilexit colo & fuso mādaui i sistere & opero-
sas esse. Vterius Salomon subiungit alios actus
mulieris: qui referuntur ad domesticam domum
vt est filiorum curam habere: familiam dispen-
sare: suæ domui prouidere: amicos viri sui hono-
rare: ac defectus eius sup̄plere: quæ sunt proprie
operationes coniugis: & ad bona matrimoniū p̄-
tinentes: vt de Abigail vxore Nabal carmelli
scribitur sicut patet in primo regum. Sed quia ta-
lis sollicitudo multas habet perturbationes: vt de
Martha dicit dominus in luca. Martha martha
sollicitas: & turbas erga plurima Cum talia

De regimine principis

sint obiectum virtutis & fortitudinis: ideo dicitur sapiens talē mulierē fortem vocat: non quodem fortitudine ad opera bellica: sed ad patienter gubernandam familiam: vt superius est ostensum.

Refert alia opinio de dictorum priorum quatuor ad principatum quem volebant esse perpetuum: circa quā disputat ad vtramque partem. CAP. VII.

G St autē & alia cōditio quam plūs in.ii. politicorum attribuit politicis dictorum priorum videlicet magistratus ad regimen iuxta morem atticę regionis. Cuius caput sūt Athenarum post mortem videlicet Codri regis. Quos quidē magistratus romana respublica senatores vocabat hos prefati plūs voluerunt esse perpetuos & quoscūque officiales in sua politia constitutos. Quorum motiuum fuit imitatio nature vt Aristoteles eis imponit. Videmus enim in terra quod partes eius eodem modo semper se habent: vt in mineris contingit: quia minera auri in eadem parte terre semper generat aurum: & minera argenti argentum. Vnde in lob. xxviii. capitulo dicitur. Habet argentum venarum suarum principia: & auro locus est in quo constat. Ex hoc ergo principio sic concludunt quod si locus auri nunquam mutatur: & argentum vt fiat locus plumbi vel ferri: nec locus plumbi vel

LIBER .IIII. F.O CXXIII.

ferri vt fiat locus auri vel argenti. Sic & in principatibus contingere debet: quia nec principes: nec sui officiales mutari debent vt fiant aliquando subditi: vel quod subditi fiant officiales vel principes: quia ars imitatur naturam in quantum potest. Amplius autem ad hoc idem probandum sic argumentum assumi potest: quia vt plūs dicit in principio suarum metaphis. Experientia facit artem: & in experientia casum. Et Vegetius de arte militari: Scientia ingreditur militaris nutrix audaciam. Nemo enim facere meruit: quod se bene didicisse confidit. Ex his autem arguitur: quod si fiat mutatio rectorum vel principum seu magistratus interdum assumit inexpertus: ex quo multi contingunt errores in politia. Rursum ad idē. Talis vicissitudo regimini derogat: vt dictum est supra in.ii. lib. quia datur occasio subditis non obedientiam ex spe euadendi manus principis: vel veniendi ad dictum principatum. Et sic motiuum dictorum priorum Socratis videlicet. & platonis videtur consuetudini rationi. Sed e converso fuit motiuum sapientum vrbis siue romanę respublicę. Quia post expulsionem regum statuerunt consules. vnde in.ii. machabeę scribitur inter alia commendabilia de romanis quod committunt vni homini magistratum suum per singulos annos dominari vniuersę terrę suę: & omnes obediunt vni. Causam autem assignant

historię, vt nec insolens diu maneret: & modera-
 tior cito succurreret. Quā quidem causā plūs etiā
 tangit in .ii. politicorū, quia mutare aliqñ princi-
 patum: ac dignitatē: magistratus psonis idoneis
 distribuere causa ē maioris pacis in ciuitate & in
 politia quacunq;. Alia autē causa assumit ex vno
 principio phi. v. ethi. vbi dicitur: qđ principat⁹ vi-
 rum ostendit. Contingit em̄ interdū personam as-
 sumptā ad dignitatē esse hominē virtuosū in gra-
 du suo. sed postqđ statum principatus accepit ele-
 uatur in superbiā & tyrannus efficitur. sicut acci-
 dit de Saule de quo dicitur in primo regū: qđ qñ as-
 sumptus est in regē inter filios israel non erat me-
 lior vir illo: & solis duob⁹ annis in sua permanit
 innocētia. Postqđ autē factus tyrannus et deo ino-
 bediens dictum est ei per Samuelem. Quia abies
 cisti sermonē dñi: & non obedisti voci eius abies
 cit te dominus ne sis rex. **C**Amplius autē gradus
 qđā est in natura hoīs qđtū ad virtutes & gratias.
 Quidā em̄ sūt ad subiectionē dispositi: s; ad regē
 mē min⁹ valent. Quidā autē econuerso. Ex tali et
 go opinione: quia bon⁹ est subditus assumpt⁹ &
 male regens si perpetuetur cū pricipatu est cā scilicet
 sure in ciuitatem: conueniens est mutare rectores.
CRursus appetitus honoris inest homini. vñ ma-
 ximus valerius dicit: qđ nulla tāta humilitas qua

hac dulcedine non tangatur. Et hic sequitur aliđ
 .s. qđ est superioris impatiēs. Dare ergo principatū
 vni soli est causa seditionis in multitudine. Et ista
 est etiā rō Arist. in .ii. poli. vbi dicit qđ Socrates sp
 facit eosdem principes qđ seditiōis cā apud nul-
 lam dignitatem possidentes. Videntes em̄ se om-
 nimo statu carete: si contingat eos esse vtriles &
 animosos ad discordias nituntur ciuū. Propter qđ
 maximus valerius refert de Fabio duce Romano
 lib. x. & de quo dictum est supra: qđ cū sepius cōsu-
 latum habuisset: & in sua progenie talis dignitas
 longo tempore per successionē cōtinuata esset. id
 egit cum populo vt aliquando vacationē ei⁹ ho-
 noris fabiē genti darent. Laudabilis igitur politia
 est in qua sū merita vnicuiq; ciui vicissim distri-
 buitur honores: vt antiqui fecerunt romani: quā
 etiā plūs magis cōmendat.

Hic declarat meli⁹ eē in politia nō ppetuare re-
 ctōres & rñdet ad prē oppositā: vbi etiā dicit nul-
 lū in lombardia hēre dñū nisi p viā tyrānicā: duce
 Venetiarū excepto. **CAP VIII**

Sed qđ p se i ducit de mineris ppari phi nō
 habet silitudine siue nccitatē i arguēdo
 eo qđ minerē siue aurū siue argētū siue cu-
 luscunq; metalli recipiunt impfessionē a corpe ca-
 lecti quæ est ad vnum determinata. Vnde sicut fit

culnea semp ficus producit & non aliū fructū propter eadē principia q̄ sūt in ipsa: mediante influētia cęlesti. Ita & eadē pars terrę sic disposita vt sit minera auri semper faciet aurū. Sed non sic est de voluntate hūana q̄ sicut in dō nō subiicit: vt Ptholemaeus probat in cętilogio: quia volubilis est, vñ actus hūani pontū a phō in ethicis de contingenti materia: & inde variantur de bono in malum & econuerso. Et ideo p̄peruatio est periculosa. Sed qđ postea dicit de experiētia: hoc supponi debet vt eligatur exptus q̄ possit & sciat regere: & ciues dirigere ad virtutem. Alias si eligitur vnus insuficiens p̄cio vel amore: iā politia est corrupta. Formam em̄ eligēdi tradit ille ietro: Moysi cognato suo: vt in exodo scribit: loquens de principib⁹ & al fessoribus populi. Prouide inquit viros potentes de omni populo: in q̄b⁹ sit veritas: & q̄ oderit auaritiā: & cōstitue ex eis tribunos: & cęturiones: qn quagenarios & decanos: qui iudicēt populū. P̄his etiā in. v. ethi. dicit: q̄ nō sūm⁹ hominē p̄cipatū in quo est natura hūana tm̄: sed illū q̄ est p̄fect⁹ s̄m rōnē qa si aliter fiat assūpt⁹ ad p̄cipatū dat sibi plus de bonis & tyrān⁹ efficit. Qz aut̄ iudicē vltio de derogatiōe regiminis: si principatus mutetur: hic attendendum est sicut actum est supra in secundo lib. q̄ regiones diuersificantur q̄tum

ad homines: & in complexione & in modo viuendi sicut cętera viuētia s̄m aspectū cęli: vt Ptholemaeus tradit in quadripartito. Si em̄ plantę transferunt ad aliā regionē ad eius naturā cōuertūt. Si mīle est de piscibus & aialibus. Sicut ergo de viuētib⁹ ita & de hoib⁹. Gallici em̄ q̄ se transferūt in Sicilia ad naturam applicant sicut orū. Qđ quidē apparet: quia vt narrat historia iā ter est populata dicta insula de p̄fata gente. P̄rio em̄ tpe Caroli magni: secūdo ad trecētos ānos tpe Roberti guiscardi: & temporib⁹ nostris per regē Carolū. Quis iam induerūt ipsorū naturā. Hoc ergo supposito dicendum est: q̄ regimē & dñiū ordinari debet s̄m dispositionē gentis: sicut ipse p̄his in politicis tradit. Quēdā aut̄ p̄uicię sūt fuilis naturę. & tales gubernari debēt p̄cipatu dispotico includēdo ī dispotico etiā regalē. Qui aut̄ virilis aī & ī audacia cordis & in cōsuetūda sūe itelligētię sūt: tales regi nō p̄nt nisi p̄cipatu politico: cōi nose extēdēdo ipsum ad Aristocraticū. Tale aut̄ dñiū maxime in Italia viget. Vñ minus subitibiles fuerūt semper propter dictam causam. Qz si velis trahere ad dispoticum principatum: hoc esse non pōt nisi domini tyrannizēt. Vñ partes insulares eiusdem quę semper habuerūt reges & principes: vt Sicilia; Sardinia; & Corsica semper habuerunt ty

rannos. In partibus autem ligurie: emisse & flamineæ
 que hodie Lombardia vocatur nullus principatus
 habere potest perpetuum nisi per viam tyrannicam: du-
 ce Venetiarum excepto: qui tamen temperatum
 habet regimē. Vnde principatus ad tempus melius sus-
 tinetur in regionibus supradictis. Quod enim dicitur
 derogare politici non est verum si eligatur idonei. Ali-
 quas ut dicitur est corruptitur politia. Idoneos autem
 Aristoteles tradit in politicis libro quarto mediocres ciui-
 tatis hoc est nec nimis potentes. quia de facili ty-
 rannizant: nec nimis inferioris conditionis: quia
 statim democratizant. Cum enim se in alto considerat
 sui immemores: & sicut ignari regiminis in erro-
 ribus baratrum submerguntur: vel de improvida cura
 ad subditos vel de presumptuosa audacia ad
 aliorum grauamina. Vnde & politia corrumpit &
 inquietatur. Assumendi igitur sunt rectores vicis-
 sim in politia siue consules siue magistratus vocen-
 tur siue quocumque alio nomine dummodo idonei reperi-
 antur. Amplius autem nec periculum imminet: quia
 iudicant secundum leges eis traditas quibus sunt per iura-
 mentum stricti. Vnde non est materia scdali punien-
 do: quia tales leges ab ipsa multitudine sunt institu-
 te. Rursus: nec dominio derogat si leuiter puniat
 secundum naturam gentis subiecte: quia aliquando in ta-
 libus regionibus melius politia seruat dissimulatio

culpam vel dimittendo poenam. In quo factum virtus episcopi
 ceteris de qua plures loquitur in v. ethi. videtur locum habere
 quæ iustum legale diminuit. In quo etiam regimine
 regule illius summi pastoris sunt attendendæ. videlicet
 beati Gregorii in registro & pastorali in quibus modum
 correctionis tradit secundum personarum statum & qualitatē

Hic disputat de communitate bonorum quæ ad
 possessiones quæ quidam philosophus nomine phe-
 leas dicit debere adæquari in omnibus: & quod falsum: quod
 Licurgus plures sensit. CAP. IX.



Itaque opiniones dictorum philosophorum versabatur
 circa communitatem possessionum: congruum videtur
 de aliis dicere quod circa ipsas suas constitue-
 runt politiam. duo enim fuerunt philosophi qui considerantes litigia
 generari in ciuitatibus ex eo quod vni abundat & alter ca-
 ret: voluerunt in sua politia adæquare in ciuitatibus
 suis possessiones. Vnus fuit pheleas calcedoniensis de
 quo philosophus loquitur in secundo politico: Alter fuit
 Licurgus Spartanorum regis filius: qui
 lacedæmoniis iura constituit ut tradit Iustinus
 ut æquata possessio neminem potentiorē alte-
 ro redderet. Modus autem quem teneri voluit phe-
 leas in adæquatione narrat a philosopho: ut fieret videlicet
 in ipsa constitutione ciuitatis: hinc consideratione mi-
 titudinis ciuium & caporum: alias difficile iudicabat

Et hic pſeueraret ordinabat matrimōla cōtrahit
 Inter maiores et minores Et sic p hoc tollebat iur
 glia: mouebant iniurię: auferebātur arrogantię vel
 ſupbiendi materia: Ad hoc etiā mouebat exem
 plum in aliis politiis. Quia ubi eſt bonorū tpaliū
 Inequalitas contingit ſapientis p̄turbatio. Ibi. n. ē
 Inuidendi occaſio. Inde cupiditas oriſ quę iuxta
 ap̄lm radix oīm malorū eſt. Ipſe etiā licurgus: p̄
 pter hanc cauſam: in legibus quas lacedęmonis
 tradidit: p̄ ipſorum conſeruāda politiā artificia
 les ſubtraxit diuitias ſiue numiſmata in cōmuta
 tionibus rerū venialiū: in ſolis naturalibus diuiti
 is tales p̄mutationes reliquens. ¶ Sed hanc poſi
 tiōem p̄lis reprobat in ſcdo politicorū: oſtendēs
 hanc adęquationem omnino impoſſibilem: & p
 conſequens contra rationem. Et primo ex parte
 humanę naturę quę nō ſp̄ in familiis multiplici
 caſ equaliter: quia cōtingit vnū patrēfamilias ha
 bere multos filios: alium autē nullū. ¶ Ergo iſti
 duo haberēt ēq̄les poſſeſſiōes ēt impoſſe: quia vna
 familia deſcenderet in victualibus altera ſupabūda
 ret. Et hoc eēt cōtra p̄uſionē naturę. Quia. q̄ fa
 milia plus multiplicabit ſ̄ plē: āplius cedit ad ſit
 mamētū politię p̄pter ipſius augmētū: q̄ quę in
 gñatiōe p̄lis deficit. Et quodā iure naturę magis
 meret̄ a rep. ſiue politiā p̄uideri. ¶ Amplius autē

natura nō deficit in neceſſariis vt dictū eſt ſupra
 Ergo nec ars q̄ ciuillis eſt regiminis. Sed hoc cōt̄
 gat ſi i familiis adęquent poſſeſſiōes quia videlicet
 ciues moriūt̄ p̄cœnuria: vn̄ politiā corrūp̄it. Nō
 tm̄ autē ex parte naturę hūanę ſeq̄ in cōueniens
 adęq̄re poſſeſſiōes: ſed ēt ex gradu p̄ſone. Eſt. n.
 d̄ſia inter ciues: quę admodū int̄ mēbra corporea
 cui politiā ē ſupius cōparata. In diuerſis autē mē
 bris virtus diuerſificat̄ & opatio. Cōſtat. n. q̄ ma
 lores expēſas cogit̄ facere nobil̄ q̄ ignobilis. Vñ
 & virtus liberalitatis in p̄ncipe magnificētia vo
 caſ p̄pter magnos ſūptus. Hoc autē fieri nō poſ
 ſet ubi poſſeſſiōes eēt̄ ēq̄les. Vñ & ip̄a vox euā
 gelica teſtat̄ de illo p̄ſefamilias ſiue rege: q̄ p̄gre
 p̄fect̄ ē q̄lit̄ ſeru ſuis bona diſtribuit: ſed nō ēq̄lit̄
 ter ſmo vni dedit q̄q̄: talēta: alteri duo: alii vero
 vnū: vn̄ciq̄ ſcđm p̄p̄riā virtutē. ¶ Amplī autē
 nec ip̄e ordo naturę hoc patit̄ in quo d̄ina p̄uidē
 tia res creatas in q̄dā ināq̄litate cōſtituit: ſiue q̄
 tū ad naturā: ſiue q̄tū ad meritū. Vñ ponere ēq̄lit̄
 tatē in bonis tpalib⁹: vt ſunt poſſeſſiōes: eſt ordi
 dinē in rebus deſtruere: quę Aug. reſpectu ināq̄
 litatis diſſinit de ciui. dei. Eſt enim ordo parit̄ &
 diſparit̄ rerū ſua cuiq̄ tribuens diſpoſitio. Et ex
 hoc Origenes in periarcho repræhendit̄: quia om
 nia dixit equalia ex ſui natura ſed facta ſunt inē

qualia ppter defectū sui hoc est ppter peccatum
 Non ergo ex adæquatione possessionū vitantur
 litigia: quin potius augmētant: dū in hoc destru
 tur siue tollit ius nature: quando subtrahit indi
 genti q plus meret. Item q̄a contra rationē est ea
 se omnia æqualia in politia: cū oīa deus institue
 rit in numero pondere & mensura: vt in lib. sapi.
 dicif. Quæ gradū inæqualitatis ponunt in enti
 bus: & per consequens in ciuilibus siue politis.
 Agit rursus de politia Platōis & Socratis q̄tū
 ad genera hominū q̄ requiruntur in ea quæ sunt
 gng. Vbi multū disputat de numero bellatorū

CAP. X.

Sed redeūdū est ad politiam Socratis &
 Platōis: q̄a quædam alia constituerit
 in ipsa: præter ea quæ dicta sunt supra.
 Suam. ciuilitatem distinxerunt in quibz gene
 ra hominū. videlicet in principes: consiliarios bel
 latores: artifices & agricolas. Quæ quidē diuisio
 satis videtur sufficiens ad pfectionē ciuitatis: q̄a
 omnia genera hominū comprehendit: quæ ad re
 gimē politicū pertinent. Sed Aristoteles in hoc
 prædicto p̄hos videtur præhēdere: tū quia nu
 merum ponebant bellatorū excedentem propor
 tionem ciuitatis ponebant. n. mille bellatores ad
 minus vel ad plus gng millia. Scdm q̄ p̄his repre

hendit est q̄a sic distinguēbant bellatores ab aliis
 q̄ nullo modo se exponerēt bellicis rebus alii ci
 ues a bellatoribus. Sed q̄tū ad primū nō videt de
 terminatus numerus posse poni: eo q̄ oēs ciuita
 tes nō sunt equali potētiæ & virtutis. Vñ cōside
 randa est multitudo ppli in ciuitate & scdm nu
 merū cōstituere bellatores. Itē latitudo regionis
 vt sit sufficientia pascuorū & victualū. Vñ Ari
 stote. dicit in scdo politicorū: q̄ si tāta debeat eē
 multitudo bellatorum in ciuitate oportet ipsam
 adæquari ciuitati Babylonia: quæ videlicet exce
 dit in gentis multitudine: & in latitudine capō
 rū. Sed si attēdimus ad ipsū numerū bellatorū q̄
 mille vt historiē tradit secundū vnā expositionē
 politia Platōis & Socratis cū ciuitate concor
 dant romuli: primū constructoris vrbis: a quo &
 istud nomē miles originē habuit: vñ & miles dicit
 est elect⁹ ad bellādū ex nūero mille: q̄a mille erāt
 tūc expediti bellatores ab ipso electi ad pugnādū
 contra aduersarios vrbis vt cōtra sabinos primo
 vltērius vero contra Samnites. Et sic in hoc con
 cordabat Romulus cū Socrate & Platone: licet
 primus cōditor vrbis p longū tps p̄hos antecesserit
 sic sepe dictos Alio mō dicit miles q̄i vn⁹ ex mil
 le. Iuxta quod scriptura volens commēdare san
 ctum Dauid de cōstātia & fortitudine: Dilectus

De regimine Principum.

Inquit meus candidus & Rubicundus: selectus ex
millibus. Vt sic iporet quādam excellentiam in
pugnando: Quos scriptura sacra expeditos veter-
naculos appellat in genesi. Sic enim scribit de abra-
am q̄ contra quattuor reges processit cum trece-
tis decē & octo expeditis vernaculis: quos reges
deuicerant capto Loth nepote eiusdem abraę cū
tota familia. Vnde satis credibile videt q̄ maiore
habuit multitudinem ad pugandum: sed isti no-
minantur propter ipsorum probitatem ad inua-
dendum. Sic & Gedeon trecentos elegit de popu-
lo israelitico ad pugnadū cōtra castra madianita-
rū vt ī li. iudicū tradit quos probauit diuino mā-
dato esse aptiores ad pugnam: ex eo q̄ transiens
populus quādam aquas: omnibus ex populo bi-
bentibus ex aquis prædictis & genua flectentibus
illi soli lambuerunt: vt canes non poplite flexo. ta-
les igit sic electos nō videt possibile mille in ciui-
tate reperiri: & multo min⁹ quinq̄ milia. Et sic ve-
ra est sn̄a Aristotelis contra socratem & Platonē
si sic intendant. Scdm̄ vero qd̄ Aristoteles impro-
bat est de distinctiōe bellatorū: quasi alii ciues sint
imunes a bello: vt consiliarii & artifices. Qd̄ non
est verū vbi sit aggressus multitudinis hostiū cō-
tra ciues. Quis autem bellatores sint aptiores ad
pugnam quia experientiam habet & pugnadū ar-

Liber. III.

Fo. CXXV.

tem: vt ait vegetius: nemo facere metuit qd̄ se bñ
didicisse confidit: impetum tamen multitudinis
sustinere non possent nisi cum multitudine. Sic
enī iudas machabæ⁹ defecit: quia cum paucis pu-
gnauit cōtra multitudinem bacchidis principis
demetrii regis: recedente ab ipsa multitudine sue
gentis sicut patet in primo libro machabeorum.
Et hinc est etiam q̄ quīs Saul. elegerit tria millia
virorum ad defensionem sui regni: duo enī millia
erant cum ipso: vbi ipse curiam tenebat vt in ma-
gmas & in Bethel: mille vero cum Ionatha in do-
mo ppria vt in gabaā Benjamin nihilominus cō-
tra multitudinem hostium multitudine vsus est
Vnde cum Naas ammonites rex eiusdem regio-
nis obsideret cum multitudine labe galaad tre-
centa millia de filiis israel congregauit in castris
& triginta millia de tribu iuda ad expugnandum
ammonitas præfatos: vt scribitur in primo regū
Sed aduertendum q̄ militaris disciplina Vegetii
in tertio li. sm̄ sinjam lacedæmoniorum siue athe-
nensium restringit numerum in exercitu armoz
videlicet ad decem millia peditum & duo millia
equitum vel ad plus viginti millia peditū & qua-
tuor milia equitum: ostendens magnam multitu-
dinem esse damnosam: tum quia difficilius regi-
tur: tum quia laboriosius in victualibus provide-

tur. Ibidē etiā in exercitu cōputat non solū tyro-
nes: sed etiā auxiliatores q̄ ad alios ciues referi-
mus q̄ nō erant militiā deputati. Et p̄terea idē
Vegetius in primo lib. vbi docet eligit tyronē ad
agricolas & artifices magis remittit eo q̄ affue-
ti sunt ad labores. Assumēdi sūt igit̄ ciues ad pu-
gnā non solū bellatores distincti in quocūq; ḡne
sunt: siue cōsiliarij: siue artifices: siue agricultores
dūmodo dispositionē corporū habeāt: vñ nō ipe-
diant a pugna: vt sunt hoies corpulēti & pōdero-
si ad ambulandū: ciues nimis delictis dediti: ho-
mines etiā p̄uētē etatis quos emetitos habebāt
antig romani: hoies etiā quos diuina lex p̄hibet
a pugna. Hos excludere a pugna dignum videt̄:
vt patet ī deuteronomio. Quos lex p̄dicta p̄hibet
instāte exercitu & acclamāte p̄tore. Vbi quat-
tuor genera hoim ponunt̄ q̄ a pugna excipiūtur
ibidē videlicet q̄ edificasset nouā domū: & nō ea
fuit̄ vsus: vel q̄ plantasset nouā vineā: qui in p-
ximo vxorem duxisset. ¶ Quē q̄dem tria intētio-
nem distrahunt a pugnante: & ex hoc efficiē mī-
nus audax. ¶ Quartū genus est nimis timentū
mortē q̄ sacra scriptura formidolosi vocāt. Ve-
getius etiam in principio primi libri inter artifi-
ces quinq; genera hominum dicit̄ excludenda a
castris videlicet piscatores: aucupes, dulciarios

.i. qui delictis intendunt leniciones. .i. qui molles
sunt & flexibiles: Item q̄ videntur intendere ad
gynecia. .i. opera muliebria vt sunt opera textina
siue venerea. Ceterū de ordine castrotū siue exer-
citus & ipsius rectoribus seu motorib; nō est p̄-
sentis negotij: ga nobis non videtur congruū do-
cere pugnare vel de eiusdē pugne gymnasiis age-
re sed solū v̄ tradere politiā p̄ quā si ad verā p̄-
gam; disponimur ad viuēdū sc̄dm virtutē: & q̄si
participamus cōlestē quē est ciuitas dei de: qua
gloriosa dicunt̄.

¶ Hic declarat de politiā hippodomi p̄ h̄i q̄ rep̄-
henditur q̄tun ad genera hominum: quia ponit
solum tria & q̄tun ad numerū populi: CA. XI.

Heret has autē q̄is p̄s in .ii. poli. mul-
tas p̄tractet politiās: inter alios tñ a su-
pra dictis qui multū de politiā tractaue-
rūt fuit hippodomus philosophus. Eurifontis si-
lius: sed melius patria vñ Thales vnus ex septē sa-
piētibus originā traxit. Hic. n. suā politiā ex mul-
tis & ad plura ordinauit. Et primo quidem in ea
numerū multitudinis determinatum tradidit ci-
uitatem circa decem millia virorum. Quem nu-
merum sufficientem putabat in omni ciuitate
cuius sorte fuit motiū qd̄ superius traditū est de

De regimine principis

castris: quia melius gubernat: & in victualibus potest per rectores congruentius prouideri. Dictam autem multitudinem ad tria genera hominum reducebat bellatores videlicet artifices & agricolas. In qua quidem diuisione sic ponebat eos esse distinctos quod nec bellator ad cultum terre: neque ad negotiationes: nec agricolam ad arma transiret. Horum autem generum hominum sufficientiam dicebat esse quia ordinant ad conseruationem humane vite. Agricola quidem quantum ad victum. Artifices autem quantum ad tegumentum: sed bellatores ad bonorum suorum firmamentum siue custodiam. Sed si ad ea que dicta sunt supra: & infra dicenda faciliter errorem dicti principis percipere possumus ex iam dictis: quia in politica determinatum numerum dare non possumus sed multiplicatur in ea populus vel propter amoenitatem loci: vel propter famam regionis: vel propter fecunditatem generis.

¶ Rursus videmus ciuitates que quanto magis abundant in gente tanto maioris potentiae & famosiore iudicantur nec propter hoc impediri in regimine si per officiales bene disponant & rectores: quia poene in legibus instituta hominum arcet malitiam ut sunt in politica medicinae quaedam ut tradit philosophus in ethicorum. Nec iterum distingui sic debet quin cum oportunitas hoc requirit illa tria genera sint admixta: quia artifices & agricolae: aliquando sunt

LIBER .IIII. F.O CXXXI.

bellatores cum de istis duobus generibus hominum proprie eligant tyrones: ut dictum est supra ex verbis Vegetii. Et e converso dicimus de bellatoribus ad artifices & agricolas cum de eis sapientius assumatur sed & sua diuisio de solis tribus generibus hominum non est sufficiens: quia reliquit consiliarios & sapientes qui sunt principalis pars politicae: sine quibus conuenienter politica ipsa non regitur. ut. n. historiae tradunt demosthenes atheniensis praefatos viros patros vel quoscumque senes expertos sic se habere ad politiam diffinit ut canes ad gregem quorum custodia arcentur lupi: sic & se habent sapientes & ad uocati in ciuitatibus: quia canes sunt populi: unde Tullius scribit in libro de officiis quod Solus plus profuit reipublicae ciuitatis atheniensis. quae legibus & institutis eius erudita fuit quam victoria themistoclis. Quod bellum gestum fuerat consilio magistratus siue senatus institutum ab eodem sapiente qui fuit vnus de septem. Unde & in ecclesiastico. xvi. capitulo. scribitur. Melior est sapientia quam arma bellica. Vegetius etiam de arte militari: & Maximus valerius. de Aristotele referunt quod cum esset vitae supremae reliquias senilibus atque rugosis membris in summo litterarum ocio vix custodiens: adeo valenter pro salute patriae incubuit: ut eam hostilibus armis quasi solo aequata in lectulo atheniensis iacens eriperet. Et quantum ad hoc simile in eo

dem li. eccles. ix. ca. scribitur de sapiente. Ciuitas parua & pauci i ea viri: venit contra eam rex magnus & vallauit eam: extruxitque munitiones per gentem & perfecta est obsidio: sicut accidit de arhenis per Philipum regem macedonum: vt historie tradunt. Inuentus est in ea vir pauper & sapiens: vt dicitur phili: quorum fuit proprium mundum spernere: & quasi vitam religiosam eligere: sicut hieronymus scribit. Et postea subditur in eodem li. quod liberauit urbem per sapientiam suam. Concluditur ergo ex premissis consiliarios non debere excludi a politica. eodem etiam modo nec rectores: cum sint caput vniuersitatis ciuilibus ex quo totum corpus dependet.

Refert etiam opinionem eiusdem grati ad possessiones quas in tres partes diuidit: & in quo saluatur eius positio.

CAP. XII.

SVnt autem & alia que dicitur hippodamus posuit in sua politica: vt de distinctione possessionum. Quia in tres partes distinguebat possessiones totius regionis ciuitatis. Quasdam enim deputabat ad res sacras: que sunt dino cultui dedicabantur: vt sunt hodie bona ecclesiastica: quasdam autem assignabat concibus que bellatoribus dispensabant: quasdam vero proprias que agricolis debebant. Artificibus vero nihil assignabatur: eo quod ex arte sufficere vtueret possent. Sed haec diuisio & si insufficiens videbatur

tur in multis: in grati tamen ad aliquid laudabilis erat: in eo videlicet quod diuine reuerentiae defererebat. Quam quidem & iure naturae: & iure diuino debemus: sic enim mos fuit apud antiquos romanos: vbi viguit disciplina. Vnde & in exodo scribitur quod tota terra aegypti immineret fame tempore Ioseph in seruitute redacta est regis: propter terram sacerdotum: que videlicet sic erat dedicata deo quod alienari non poterat: sicut nec hodie possessiones ecclesiae nisi multum legitimis casibus. plus etiam refert in sua metaphisica quod aegyptii fuerint de primis plebis vacantibus: & praecipue in mathematicis artibus: cuius rationem assignat: quia gens illa sacerdotalis plus vacare permissa est: ex abundantia videlicet eorum: quam habebant ex possessionibus eis concessis propter quae tollitur sollicitudo in quaerendo victum. Et quis lex moysaica prohibeat sacerdotibus inter fratres suos possessiones habere: pro tamen eis concessit: vbi omni ciuium possessiones in praesentia percipiunt videlicet decimarum. Vnde in malachia scribitur. Asserte inquit omnem decimationem: vt sit cibus in domo mea. Et de hoc quod si de ope perfecta iustitiae ille phariseus extollit in Luca Decimas inquit do videlicet sacerdotibus & leuitis omnem quod possideo. Rationabile etiam erat quod hippodamus de bellatoribus seu militibus ordinauerat vt stipendia perciperent de bonis communitatis sic conuerti dicitur. sic et ro. resp. statuit: vt dicitur

blisco eratio uiuerent. Quo quidē titulo dixit Iosannes baptista militibus: vt in luca scribit. Estote inquit contenti stipendiis uestris. Et apłs in pria epistola ad corinthios. Quis inquit militat stipendiis suis vnq̄? Sed in hoc sua deficiebat politia: in q̄tū solis agricolis proprias assignabat possessiōnes: nisi forte hoc dicatur rōne agriculturę: quia hic est proprius eorū act̄? Vñ agricolę pprias dicunt possessiōnes habere q̄tū ad culturā. Ceteri vero ciues q̄tū ad vsūm. Alias esset imperfecta politia & defectiua. Cōstat em̄ possessiōnes vt dictū ē supra in secūdo lib. inter naturales diuitias cōputari: q̄ sic vocant̄: q̄a homo ipsis naturaliter indiget ad necessaria humanę vitę: & ppter ipsarum amoenitatē ad refocillationē aię. Vñ primus hō priō vsus est eis diuino mandato: q̄a collocatus ē in paradiso quē dñs plantauerat diuersis arborū gñibus: vt operet̄ & custodiret illū qdē operatiōe delectabili sine fatigatione: vt Aug. exponit octa uo li. sup gen̄. ad lřam. De primis etiā filiis adę videlicet Caim & Abel historia gen̄. narrat: q̄ pria ars quā didicerūt fuit: gubernare diuitias naturales: q̄a Caim factus est homo agricola. Abel autē custos ouium. In hoc volens onidere: ipsas esse institutas ad indigentia vitę. Ergo nō solis agricolis erant assignandę possessiōes. vt hippodomus di-

cit. Ad perfectionē igit̄ politię regit̄: vt nō solum agricole pprias habeant possessiōnes: sed etiā alii nisi eo modo quo supra est declaratū. Et rāto amplius abundant q̄to in altiori culmine sūt constituti: vt supra de regibus ē dictū: vt iam patuit: ne forte ex nimia cura rerū temporalium distrahanť a rebus bellicis: vel ipsorū nimia amoenitate mollescant: qd̄ cedit in politię non modicū detrimētū Vñ & ipse hippodomus pprias eis auferebat possessiōnes vt solis armis intenderent.

¶ Pōnit opinionē eiusdem circa iudices & assessores politię: vbi diuisionem facit multiplicem & notabilem circa ea quę sunt agenda per iudices.

CA. XIII.

CT quia p̄s de dicto hippodomo longū adhuc sermonē fecit circa suā politiam & de ipsa multum est dictū: sub cōpendio accipienda est sua traditio quę restat. Omnium enim ferre politias: cum quolibet ciuitas suam habeat: & diuersam: laboriosum esset scribere & fastidiosum audire. Illud autem in quo multū institit dict̄ hippodom⁹ fuit de iudiciis vt refert Aristoteles in secundo politico. Primo quidem de iudiciis respectu sui: quia omnia iudicia ad tria reduxit in quibus homines litigant. videlicet vel de damno rerum vel de iniuria in personā: et hoc

dupliciter vel de offensa in verbo vel de gestu qđ
 de honorationem Aristo. appellat: s̄m dictū p̄m
 vel est de lesione siue percutiēdo siue vulnerando
 quā p̄s mortem vocat: quia ad mortem ordinat̄
 de quibus longus est sermo in iure ciuili: & hic in
 iustificationem vocat ibidem. quia cōtra iustitiā
 exercētur. ¶ Distinguebat etiam de iudiciis ex p̄
 te iudicantiū: quia ad duo genera referebat vide
 licet ad patronum ordinarium. Scđm vero erat p
 uocatorium qđ ipse principale vocat: in quo erat
 appellationis refugium. Et istud vt p̄s narrat in
 secūdo politicorum: volebat constitui ex seniori
 bus electis ciuitatis: qui male iudicata reuocarēt:
 quos Tusci ancianos vel priores vocāt: & ad hoc
 sunt inuenti. Interdū autē ē syndicus constitut⁹
 ad idem: sic nominatus quasi curam gerēs politię
 ne laedatur per iniustitiam vt faciunt collegiorū
 economi. ¶ Item statuit hippodomus in sua poli
 titia: in vtroq; p̄torio: tam ordinario q̄ principa
 li vt iudicia fierent sine collectione sapiētum: sed
 quilibet scriberet sigillatim in pugillaribus de sen
 tentia ferenda suum consiliū: quā ordinario vel
 iudici appellationis secreto porrigeret. Cuius cau
 sam Aristoteles assignat ne forte timore ciuium
 deierat & declinaret a vero. Quem modum ho
 die politię Tuscorum obseruāt: ponendo sabā

siue denarium in pyxidibus deputatis ad affirma
 tiuam vel negatiuam super rebus agēdis pro rep.
 siue pro condemnando siue pro absoluendo ciuē
 lē statuit idem hippodomus in sua politia quasa
 dam leges pietate plenas: & iuri nature consenta
 neas: circa quaedam genera hominū. ¶ Primo qui
 dem q̄tum ad sapientes: vt si ex eis aliquis ordina
 ret expediens ciuitati vel castro: honorem conseq̄
 retur iuxta meritū operis: sicut factum est Ioseph
 per Pharaonē vt in gen. scribit: & sic accidit Mar
 docheo per assuerū. Et hęc propter beneficia que
 vterq; contulerat vnus quidem regionī: alter ve
 ro principi. Hoc idem etiam de bellatoribus præ
 cipit vt si aliquis eorum inoreretur in bello ob de
 fensionem patrię & boni ciuitatis: ipsorum natl
 acciperent cibum de exario publico. In quo quidē
 Romana republ. maxime conatum adhibuit vs
 ctoriosos milites honorare siue in morte siue in vi
 ta: vt historię tradunt. Sed præcipue in filiis: quia
 in eis cū sint ipsorū similitudo satis p̄petuat me
 moria: vt verum sit quod in ecclesiastico scribitur
 Mortuus est enim & quasi non est mortuus. Si
 millem enim reliquit post se videlicet in benefi
 cio adepto causa patris. ¶ Item statuit q̄ tot⁹ po
 pulus videlicet tā bellatores: q̄ artifices: q̄ et agtē

colē principem eligerent: nolebat. n. principē per
 succēssionē: quem ad modū p̄ maiori parte obfer
 uant ciuitates Italia. Clē statuit q̄ principes de
 tribus haberent curā præcipue. uidelicet de reb⁹
 cōmunib⁹ de peregrinis: & orphāis. Orphanos
 uocans oēs ipotētes q̄ nō possunt sua iura conse
 qui. Qd̄ & lex diuina sp̄aliter præcipit: eo q̄ eol
 dem alii de facili ledunt propter impotentiā resi
 stendi. Ista sunt igit̄ quæ de politica tradit idē phs
 Et quis idem phs i sc̄o politicorum ipsam re
 præhēdat in multis quæ disputabilia sūt in utrā
 q̄ partē: sicut actus humani cum sint de materia
 cōtingenti multa tñ laudabilia scribit & quæ cū
 politia romana concordāt: sicut infra uidebitur.
 Et hæc de ipso in tātum ad præsens sint dicta.
 De politica lacedæmoniorū quam reprehendit
 circa regimē seruorum & mulierum & circa bel
 lators. CA. XIII.

Nunc igit̄ ad alias politias p̄cedēdū q̄s
 phs fert in p̄dicto lib. ii. ut cretēsiū &
 lacedæmoniorū: q̄ clarē uidebant: & ex
 fama regionis & iparū antiquitate: & earū auctore
 Et licet in multis Aristoteles cōmēdet politiā p̄
 dictā: multa tamen ibidē repræhendit. C̄prio q̄
 dem de remissione q̄tum ad seruos: q̄ nō ut sub
 ditos: sed ut amicos eos habebant. Et inde lascia

ulebant & efficiebant elati: & concitabant rixas
 in confinibus lacedæmoniorū cōtra tyrānos: ut
 de eis illud cōpeteret qd̄ i p̄ueb. xxix. capi. dicif
 Qui delicate a puertia nutritis seruū suū postea il
 lū sentiet cōtumacem. Item ibidem dicif. Seruus
 uerbis nō potest emēdari: q̄ qd̄ dicis intelligit: &
 respondere cōtemnit. Sed forte hoc nō sine ratio
 ne cōtingit interdū qm̄ iminent pugnā cū hosti
 bus: q̄ tūc serui manumittunt: eo q̄ audaciores
 sūt ad aggerēdū: Vñ in. iiii. lib. regū scribit q̄ rex
 Acab per pedissequos ciuitatis ex mandato del
 Syria p̄cussit & fugauit. Propter qd̄ historiā ro
 mana tradunt: q̄ post conflictū ipsorū apud cā
 nas tanta fuit ipsorum strages: q̄ coacti sunt rele
 gatos & proscriptos reuocare ac seruos libertate
 donare: ex quibus aciem fecerunt ad defensionē
 urbis. Quia ergo lacedæmonii infestos habebāt
 confines ideo seruos leuius tolerabant. Lacedæ
 monii. n. confines erant: ut ipse Aristoteles dicit
 duabus regionibus: Archadiæ uidelicet & mese
 ne. Item thesalonice. Ab alia autem parte Acha
 lē & thebes q̄ antiquus multū uiriles fuerunt. Re
 phendunt ergo lacedæmonii si pplares quos ser
 uos uocat sustinēt: nō restenādo eorū stultitias
 ex iā dicta causa. Sed tolerari p̄nt si cōfines sunt
 nimis infesti: ut dictū est supra: q̄ p̄dictis seruis

De regimine principū

dat audacia ad iuadēdū & refrenādū malitiā ho-
 stiu. Et ex eadē causa dabat libertas mulieribus:
 Vñ efficiebant lasciuē. De hoc. n. a p̄ho reprehē-
 dunt q̄ suas mulieres n̄ restrigebāt a discursib⁹.
 Qd̄ mulieri est laqus libidinis: vt de dina accidit si-
 lla Iacob: sicut in gen̄ sc̄ribit. Quē opp̄ssa fuit a
 Sichem filio regis Emor: ga sine custodia discurre-
 bat p̄ regioēs. Vñ in eccl̄i. xxvi. ca. di. In filia non
 auertete se firma custodiā ne iuenta occasiōe ab-
 utat se. ita de lacedemoniis cōt̄gebat q̄ viuēbāt
 voluptuose p̄pter nimīā libertatē. Sed eos excu-
 sat Arist. p̄pter īporū nimia bellorū exercitia quē
 habebāt lacedemoniū. Vñ vxores eorū cogebant
 discurrete ad gubernationē familiā. Sed si alias
 sustinuisset īporū viri mala erat politia. ¶ Tertiū
 aūt q̄ Arist. disputat de lacedemoniū politia est
 circa milites: verum deberent vxores habere vel
 mulieribus cōiūgi: q̄ si hoc est distrahūnt a pu-
 gna. Ex actu. n. carnalis delectatiōis mollescit aī-
 mus & minus virilis reddit: vt dictū ē supra. Et
 snia est Platōis vt Theophrastus refert q̄ milita-
 ribus rebus intentis nō expedit nubere. Sed Aris-
 toteles istud reprobat dicto. ii. libr. ga bellatores
 naturaliter sūt proni ad luxuriam. Causa autem
 assignatur in quodā libello de p̄blematis tran-
 slato de graco in latinū Federico impatori. Sed

LIBER .IIII. FO. CXXXVI

p̄his ibidē introduxit hesiodi poetē fabulā: q̄ mar-
 tē cū venere iūxit. Vñ si abstineat a mulierib⁹ p̄-
 labunt ī masculos. Et iō Arist. ī hoc reprobat Pla-
 tonis sniam: ga minus malū est mulierib⁹ carna-
 liter commiseri: q̄ ī vilia declinare flagitia. Vñ
 Aug. dicit q̄ hoc facit meretrix in mūdo: qd̄ sen-
 tina in mari vel cloaca in palatio. Tolle cloacam
 & replebis foetore palliatū & sūt de fetina. Tolle
 meretrices de mūdo. & replebis ip̄m sodōia. Pro-
 pter quam causam idē Aug. ait in. xlii. de ci. del:
 q̄ terrena ciuitas vsū scortorū licitā turpitudine
 fecit. Hoc etiā viciū sodōiticū ip̄e p̄his ī. vii. et̄hi.
 dicit accidere p̄t virtuosā naturā & puerlā cōsue-
 tudinē Et horū etiā nō ē cōueniētiā vl̄ cōueniē-
 tiā assignare: cū nō sit p̄ se delectabilia hūanæ na-
 turē. Vñ mediū virtutis ibi eō nō p̄t. Et hoc cō-
 cordat cū ap̄lo ad Ro. q̄ tales actus ignōniē pas-
 siōes appellat. Quartū at̄ q̄ Arist. reprahendit ī
 lacedaemoniorum politia est de æquali diuisiōe
 ne possessionum: quia vnus cuius quasi totam oc-
 cupabat regionem ex re videlicet pecuniaria:
 sicut sapius accidit de feneratoribus: alii vero ci-
 ues expoliati fugiūt: & sic remaneret politia nu-
 da. ¶ Et̄ circa vxores: quia in bonis deficiūt vxor-
 ratiōe dotis duas occupabat partes sicut accidit
 ī ficiā de medietate bonorū. Residui vero disti-

guebat seu distribuebatur heredibus & pro suis legatis. Sed quoniam tolleretur apud lacedæmonios de aliis ciuibus diminutio possessionū: quoniam tamen ad bellatores sustineri non debet: quia per eos ciuicas cōseruatur in sua virtute. Hoc autem Aristoteles accedisse spartiatibus hoc est lacedæmonius dicit: quia ad nihil sunt redacti propter dictam causam. Cum tamen soliti essent habere decem millia bellatorum: quod non erat modicum apud veteres. Isti autem sunt illi spartiatibus de quibus agit in secundo machi. quod virtutem animi cum iudicis et romanis specialem habebant amicitiam.

Reprehendit etiam dictam politicam quoniam ad leges filiorum et iudicium: mouens questionem utrum pauperes sunt eligendi ad regimen politicum. CAP. XV.

Et aliquid quod reprehendit Aristoteles in dicta politica de generatione videlicet filiorum. Statuerant enim in sua politica ad prouocandum ciues quod zelarent multiplicationem plebis: qui tres haberet filios assumeret ad dignitatem publicorum negotiorum. Et que quatuor esset sine vectigali. Hoc autem erat causa depaupandis ciuibus. Unde fiebant impotentes ad inuadendum hostes: & hoc fuit in causa dissensionis. Unde regio diminuta est in virtute. Istud autem reprehensibile est in ratione fundatur. Quia quod quis generet plures

est virtutis: ex quo quod meretur seminetiam. Puta ut in bello pro reipublica. quod est virtutis fortitudinis: vel in consulendo ciuitati: quod pertinet ad prudentiam: vel in regendo ciues quod pertinet ad iustitiam: vel in conuersando honeste cum eis: quod pertinet ad temperantiam. Sed quod in gerendo quod meretur premissum in reipublica. hoc non est virtutis quia etiam vilis homo potest habere virtutem generatiuam meliorem. Unde quod in hoc honorem non est dignum: quia honor non debet nisi pro virtute: ut philosophus dicit primo ethicorum. In omnibus igitur actibus politicis inter ciues equa debet esse ponderatio oneris: et honoris preterquam in predictis: ut verum sit quod dixit Dauid: sicut in primo regum scribitur. Recupatis spoliis de Sicelech contra amalechitas equa inquit erit portio euentis ad bellum et remanentis ad sarcinas. Et quod uis lex moysaica sterili maledictionem imprecetur ut in exodo et deuteronomio est manifestum: et ad multiplicandam generationem plurimum vxorum sit facta concessio: hoc non fuit ipsi concessum nisi ad virtutem referendo ad cultum diuinum: sicut Augustinus dicit de ciuitate dei. Aliud autem quod reprehendit philosophus in lacedæmonius: unde ipsorum corrupta fuit politica circa electionem iudicum est: quia eligebantur pauperes qui egestate compulsi corrumpantur pecuniis a maioribus: & inde opprimebantur iustitia & exercebantur tyrannides. Cōpatiōe

ergo istius politię democratiā p̄s magis cōmen-
dat: q̄a deficientibus in ciuitate hoibus virtuosis
ad regimē ex qb̄⁹ cōstituit p̄cipatus q̄ aristocra-
tia vocat̄ meli⁹ regis p̄ diuites malos: ex qb̄⁹ cō-
stituit p̄cipat⁹ q̄ appellatur democratia. Nō
ergo expedit politię paupes assumi & cupidos
ad iudicandū. Vñ narrant historię q̄ duo viri p̄
consules romanos fuerant electi ad gubernandū
hispaniā quorū vn⁹ nimis paup̄: alī nimī erat aua-
rus. Cūq̄ delatio facta fuisset in capitolio de ip̄s
q̄a de hoc litagbant: Scipio africanus de neutro
cōsuluī: vtrūq̄ corruptorē diffiniens politię si-
ue cuiuscūq̄ regimīnis: q̄ula se habent ad ciuita-
tem velut sanguisugē ad corp⁹ humanū. Vñ in
puer. dicit̄. Sanguisugē duæ sunt filię dicētes af-
fer affer: quasi ad hoc sit principalis eorū inten-
tio extorquere pecunias. Sed qd̄ dicemus de Fa-
bricio consule q̄ pauperimus fuit: vt scribit̄ Va-
letius maximus. Itē de lucio valerio de quo dictū
est supra qualiter in sūma paup̄tate mortuus est.
Ad hoc autē distingui oportet de duplici indigē-
tia volūtaria. s. & necessariā. Volūtariam habu-
it christus & eius discipuli. Et hanc habuit fabri-
cius & alius cōsul romanus: q̄ vt fideliter guber-
naret rēpub. diuitias cōtēpserūt. Maluit. n. fabricia

cius se diuitib⁹ impare q̄ locupletē fieri: vt dictū
est supra de ip̄so. Hęc ergo nō repellit a regimī-
ne: sed secūda necessaria: q̄a talis raro vñ nunq̄ be-
ne regit: vel consulit: nisi suo appetitui vacuo sa-
tis detur. Cuius ratio & differētia de vtrāq̄ pau-
p̄tate haberi potest ex diuersitate finis. Finis au-
tem paup̄tatis volūtarię est bonū honestū siue
bonū virtutis. Finis vero necessarię inopię est bo-
num vtile: ad qd̄ appetit⁹ eis est pronus. Hoc au-
tem est cuius gratia aliquid agitur: vt p̄s dicit̄.
Quicq̄ ergo agunt qui talem habent indigent
am: ad hūc finem deducunt vt suū impleant vē-
trem & bursam. Sed qui volūtariam: sicut contē-
ptiui diuitiarum ordinant omnia ad virtutem.
Et ideo cū gubernant vel regunt ciues: semper in
eis bonum virtutis intendunt. qd̄ est bonum hu-
manū: vt idē Arist. dicit̄ in p̄rio ethico. CAm-
pius autē natura nihil frustra operat̄: vt dicit̄ p̄s
in p̄so de celo. Appetit⁹ vero ei⁹ q̄ nō habet di-
uitias ex necessitate & nō ex volūtate: sēp̄ tendit
ad habēdū diuitias. Si ergo nō cōseq̄t̄ erit frustra
Et iō natura appetit⁹ ad hoc ip̄ellit: sicut refugit
ē vacuū qd̄ sustinere nō pōt. Ergo difficile ē vita-
re vt non insequat̄ quocūq̄ modo ad habēdū di-
uitias. Periculosum est igit̄ politię siue rēpub.
pauperem assumi ad consularum siue ad iudica-

tū: vt phs dicit: nisi quando paupras est placida: ga tūc ē resecata cupiditas: q̄ oīm malorū ē radix vt scribit apls Talis, n. indigens ad regimē politiaē est optimus de quo in ecclesiaste scribit q̄ inuentus est vir pauper & sapiens q̄ liberauit urbē p̄ sapientiā suam: nulla videlicet cupiditate impeditam.

¶ Redit adhuc sup̄ politiaē lacedemoniorum q̄tū ad ipsorū regem reprobās modū quē tenebāt circa ipsum: ostendens incōuenientia quā sequebatur ex hoc.

CAP. XVI.

Dost hoc autē & sup̄ lacedemoniorū regimē est agēdū. Volūt, n. historici vt Iustinus hispanus magnus gestorū scriptor: dictā ciuitatem habuisse regē: & ipse Arist. in scdo politicorū hoc affirmat: q̄ rex esset respectu regionis & puincia: sicut in urbe cōtingit Hoc etiā videmus in multis partibus europæ occidentalis & Borealis q̄ regem habent: & qualesbet ciuitas suas leges & politiam. Puta: Francia: Hispania: Gallia: & Germania: lacedemoniū igit̄ qui spartiatæ spartani: regem habuerunt in quo Catellus regnauit. Cuius licurgus vt tradit idē Iustinus in pupillari etate curā suscepit: vt in cretensi politia patebit. Circa quod quidem regimē regis spartiatarū seu lacedemoniorū pcedit phs

In politica reprehendens ipm̄ de multis. ¶ Prio de puisione regis qa non sustinebant occasione inuenta q̄ regimē esset perpetuū. Sed nec etiam ad vitā modū rectorū politicorū seruare volētes: qd̄ in p̄iudiciū non modicū videbāt esse regiminis. Quia in hoc enetubāt ipsorū potestas & subditis dabat occasio resiliendi a legib⁹ obseruandis Et sic non poterant ipsorū reges facere viros perfectos & virtuosos. Propter quā causam: licet dictus phs non faciat mentionē historię tū tradit lacedamonios fuisse gentē indomabilem: nisi q̄ p̄ dictū licurgū fuit mortū maturitate ac p̄claris legibus regulata: de q̄bus istra diceēt. Sequebatur etiam istud incōueniens q̄ si qñ ciuitas legatos mitteret vt ipse phs dicit ad aliquā ciuitatē vel prouinciam siue regionē: cū qdam ex eis pugnant p̄ regē: qdam aut̄ hostes forent cognoscebatur ipsorū dissensio. Vnde minus erāt cari: & de sua legatione raro reportabant intentū. ¶ Et ad uertendū q̄ quis cōsules in urbe annuales essent vt dictū ē supra: & assignata causa est, sicut & magistratus Athenis: tamen non sic erat faciendum de rege: immo si non sit perpetuus valde p̄iculosum est ciuibus. Dictū est enim supra q̄ hęc est differētia inter regem & rectorē politicum: q̄ alter videlicet politicus solis legibus suę ciui-

Sūi

tatis populum iudicat. Regalis vero princeps vlt
tra leges quas inuenit vel ante statuit: oportunit
temporibus legibus quas in pectore defert vritur
pro meliori exitu sui regiminis ac suae gentis salu
te. Si ergo tales principes ad tempora regnent cō
tingit ipsos ad iudicandum esse præcipites: siue
contra ciues qui de ipso amouendo fuerunt solli
citi siue alicuius rei adipiscendæ cupidine vel vt
amicis præstent gratiam: quã si regnassent non
fuisent facturi. ¶ Quãtũ aut ad primũ hẽm⁹ ex
emplũ illius qui dixit in luca: exponendo vt litte
ra sonat. Verũ tamen inimicos illos qui noluerũt
me regnare super se adducite huc & interficite añ
me. Hoc eodem modo vt historię tradunt: heros
des occidit multos ex nobilib⁹ iudeorum qui co
nabatur ipsi regnũ auferre. Quãtũ aut ad secundũ
exemplũ assumi posset de vilico iniquitatis in eodẽ
euangelio. Qd̄ extendi potest ad omnem gradũ
regiminis: quia gerũt vicẽ dñorum in terra: qd̄ &
principes orbis faciũt in respectu dei. Cũ em̄ timẽt
amoueri de officio: de erario publico dñi sui iugi
ter sibi amicos copulãt. Ex qb⁹ oib⁹ manifestũ e:
q̄ maximũ est periculum alicui tẽporali rectori cō
ferre regendi arbitriũ in faciẽdo iustitiã. Sed si do
minũ est ppetuũ rector curabit de subditis: sicut
de propria ad quã quotidie & cõtinuo sollicita

tur quasi ad suas diuitias naturales & ad indefi
ciẽtem thesaurum. Propter quod sic ipsos guber
nat sicut pastor gregem: & sicut ortulanus plan
tam: quorum qualiscunq; læsio eis efficitur scan
dalosa.

¶ Ex eadem causa ponit quãdam in dicta politia
lacedemoniæ reprehensibilia: q̄ erãt materia dis
sensionis in populo. CA. XVII.

Nerat etiã qdã cõsuetudo talib⁹ dñis
in politia lacedemoniorũ ex eadẽ cã tra
hẽs forte originẽ: q̄a tales prícpes de re
pu. nõ curabãt: vt in eorũ solẽnitatib⁹ & ofitatio
nibus primũ fierent exactiões in populũ. Vñ gra
uati paupes seditionẽ cõcitabãt: & sic eneruabat
politia: Propter qd̄ vt de publico fieret erario p̄his
in secũdo libro politicorũ magis cõmendat. Quã
quidẽ consuetudinẽ dicit in creta fuisse: siue legẽ
cõstitutam. Exactiões enim siue vectigalia mul
tiplicata in populo nisi pro vrgenti causa vtputa
pro cõseruatione ciuitatis vel regionis: ipsam cõ
turbãt & sunt in ea cã dissensiõis & litis. ¶ Ex hac
etiã eadẽ rõne sequebatur aliud incõueniẽs: q̄ na
ualis prínceps distinguebat ab ipsa. Ex qua seq̄ba
t diuisio aiorũ: & p cõsequẽs diuisio politię qd̄ nõ
accidisset si fuisset prínceps perpetuus: q̄a quicunq;

fuiſſet dux ciuitatis fuiſſet ei ſubiectus. Facit autem mentionem de nauali bello: quia lacedæmoni multum dominabantur mari. Concluditur etiã ex eodem forte malam eſſe politiã prædictorũ: quia viri militares non aſſumebant qui eſſent fortes virtute videlicet fortitudinis quã eſt vna de principibus inter quattuor: quia ciues exponunt ſe morti pro repu. ſicut regulus apud pœnos: Sed habebant dicti milites ſiue principes partem virtutis quã philoſophus increpat in ſua politica. Diſtinguit enim Ariſtoteles in .iiii. etiam duplicem fortitudinẽ quã alteram hic tangit quẽ militaris dicit quẽ ſolis viribus inicitur corporis & hanc philoſophus vocat partem virtutis ſiue fortitudinis quia requiritur interdum in vera fortitudine. Alia eſt quã gratia rei. ſe exponit & non cedit neque fugit piculis excreſcentibus de qua Seneca dicit in lib. de dei prouidentia. Fortiſſimos inquit ſibi pares fortuna querit. Ignẽ experti in Mutio. paupertatẽ in Fabritio: exiliũ in Rutilio: tormenta in regulo: venenũ in Socrate: mortẽ in Catõe. Et de qua etiã dicitur in priorum mach. per Mathatiã de filio. ludas inquit fortis viribus a iuuentute ſua ſit vobis princeps: & ipſe aget bella populi. Pro qua hoſtibus gratia rei. non cedet ſed pro ea diſſolutus corde in cede oppreſſus occubuit. Prima autem fortitudo eſt imperfecta: ſecun-

da autem perfectiſſima virus. Aſſumere igitur ad bellandum ſiue principem ſiue quẽcũque militem qui non ſit fortis ſecunda fortitudine: non eſt bene politiẽ: quia ſæpius tales conuertunt in tyrannos vel periculis cedunt: vt dictũ eſt ſupra: Ceterum ex eadem cauſa: quia videlicet princeps non perpetuus erat nec ad vitam contingebat: non erãt in politiã lacedæmoniorum expenſe cões pro bellatoribus. Et inde ſequabatur quod experti milites non gerebant bella populi propter defectum ſtipendi orum quibus reſpõ. prouidere non poterat: ſed exponebantur idiotẽ. i. inexperti plures videlicet & amatores pecuniarum: & hoc Ariſtoteles reprobat in dicto lib. quia ſæpius erãt cauſa ruine populi. Hæc igitur de politiã lacedæmonica in tantũ dicta ſufficiant.

Hic declarat de politiã cretenſi: & differẽtia eius ad lacedæmonicam: de auctoribus dictæ politiẽ & de legibus licurgi.

CAP. XVIII.



Extractat etiam dictus Ariſtoteles in dicto libro de politiã cretenſium: quã dicit traditam a Licurgo fratre regis lacedæmoniorum cui nomen polibita patre catilli: vt iuſtinus refert. Item a minoe rege eiſdem inſulæ qui fuerunt primi legum inuẽtores in grecia: ad quas diſcendas profectus eſt pythagoras: ipſaſque

cretenses pdocuit: sicut idē tradit iustinus. De quibus etiam duobus p̄his in p̄tato lib. mētionē facit: & licz diuersā historię de licurgo diuersi modo loquātur: nos t̄m̄ relationi eiusdē iustini magis insistim⁹: quia p̄clarissimus fuit historiā scriptor antiquus: & hinc forte contrigit Lacedaemonios cum cretensibus eandem habuisse politiam: Vñ p̄his dicit lacedaemonios in hoc imitari cretenses: quasi ab ipsis leges habuerint. Licet igitur in multis conueniant differunt tamen q̄tū ad cōiūtia & festiuitates: quia fiebant de cōmuni arario apud creteñ, qđ dabatur ab incolis de fructibus & pecoribus quę offerebatur in sacrificiis in his q̄ ad deos pertinet quo modo inuēte sūt decimę. Alia differentia erat de mulieribus: quia lacedaemonii zelabant multiplicatōe prolis. Cretēñ. nō t̄m̄. Tertia differentia erat de agricultura: quia terras lacedaemoniorū colebāt serui: terras vero cretensium colebant incolę: per quos oblationes fiebant iā dicitur. Quarta differentia erat quia apud creteñ. eligebantur consules siue sapientes quos bofinoyml. ornatos senes vocabant nō de omnib⁹: sed de maioribus & erant plures numero. Sed lacedaemonii de omnibus quos ephoros dicebant. i. procuratores respu. sed pauciores. Et hoc quidē Arist. magis cōmēdat q̄ minor erat occasio concitādi tur-

bā. Ratio autē disensionis apud creteñ, quia olim habuerunt regem de quo dictum est supra: sed tēpore Aristo. non habebant nisi ducē quā dicitur sapientes eligebant. Vñ quia populus nūq̄ habebat electionem fomentum erat inuidiā & per consequens odiū. Sed Lacedaemonii & si haberent regem scđm beneplaciti tempus eligebatur: tamen a sapientibus assumptis de omnibus gradibus ciuium: & hoc videbatur consonum rationi: vt consensu totius concilii assumpti ad regimen populū fieret rex: vt hodie communiter faciunt ciuitates Italiae. Sic em̄ ciuitatis nomē iporrat: q̄ est fm̄ Aug. p̄rio de ci. dei hominū multitudo aliquo societatis viculo colligata. vñ ciuitas q̄si ciuiū vnitas. Cū ergo nomē ciuitatis oēs ciues icludat: rōnabile quidem videtur ad regimen eius de singulis generibus ciuium debere requiri: prout exiunt merita singulorum acciuius regiminis stat⁹. Politia ergo Lacedaemoniorum q̄ cretesium i hoc melior videbat. Cū multis igitur conuenientes dicte regiones vtp̄his tradit: in aliqb⁹ t̄m̄ differebāt eomō quo dictum est supra: & hæc de politia cretesium susciant q̄rum ad sniam Aristo. Sed q̄ de licurgo mētionem facit: quod historiate suis legib⁹ naturat cōgruū videt hic iterferere tradit em̄ idē iustini⁹ hūc de lacedaemoniis & cretensibus scripsit.

se canones ad quos obseruandos sub iuramento lacedamonios obligauit: vsq; ad reditū suę pegrinationis quā ad templū Apollinis simulabar ibidē consulturus de ipsorū salute. Dictus ergo legislator in cretā se transtulit ibiq; moriēs suasq; leges eisdem tradens ossa sua in mari iactari pcepit: vt suis iuribus daret eternitatē qbus ipse primū documentū operis dedit. Leges igit quas tradit sub compendio idem Iustinus refert. ¶ Primo qdē auri argētīq; materiā sustulit pplo: legēdi senatū v' creandi quos veller magistratus potestatem permisit. Fundos omnīū æqualiter inter eos diuisit: vt equata patrimonīa neminē potentīorem altero redderent. Cōiuuari omnes publicā iussit: ne cuiusq; diuitiē vel luxuria in occulto essent. luuenibus vero non amplius vna veste toto anno striri pmissit nec aliquem cultius q̄ alterū progressi: nec epulari opulentiū: emī singula non pecunia: sed cōpensatione mercīū sustitit: pueros puberes non in forū: sed in agrū duci mandauit: vt primos annos non in luxuria: sed in opere agerēt & labore nihil eos causa sonni sustinere: vitam sine pulmento degere: neq; pri⁹ in urbem redire q̄ v'iri facti foret iussit. Virgines sine dote nubere voluit: vt vxores nō pecuniā causa eligerentur: strī cuiusq; v'iri sua matrimonīa coercerent cū nullis

frenis dotis tenerēt. Maximū honorē non diuitū & potentū: sed senum esse statuit. Nec vsq; terrarū locū honoratiōrē q̄ senectuti statuit. ¶ Hæc igitur sunt leges politiæ Licurgi de qbus plis mentionem non facit: & de quibus disp. utare quales sint longus esset sermo & ideo omittit ad presens non tamen contradicunt his quæ a philosopho dicta sunt de ipso.

¶ Hic declarat de politiā calcedoniorū qualiter famosa fuerit: & in quo cōueniebant lacedamonii cretēles cū ipsis: & ī quo differebāt. CA. XIX.

Sed & de politiā calcedonienū: nunc est agendū quam Aristoteles multū cōmendat: dicens istas tres politias lacedamoniorum: cretensū & calcedoniorū apud græcos magis fuisse famosas qa magis ordinatę fuerunt scdm virtutē. Est autem calcedonia ciuitas ī tracia sita: vbi celebratum: fuit concilium quartum sexcentorum triginta episcoporum subleōe p'imo p'æsente Martiano p'incipe: quod non fuit sine magna copia regionis facultatem habere ad p'ouisionem tantę multitudinis p'ælatorū: Huius ergo politiā Aristoteles in scdo politiorū p'æsert cæteris q̄uis p'æcedentes duæ eidē plurimum sint p'pinquæ. Cuius quidem p'fectio nis & bonitatis, Aristot'ia signa subiungit: vñ

ga officiales eiusdē vīuebant ordinate: & sua trā
gile exequēbant officia cū qdā stabilitate morū.
Scdm vero q̄ inter eos in ministerio republicae
satis videbat esse concordia: nec vnq̄ est ibi cōci-
rata seditio talis: vñ di gnū esset in scripturis vel
quocūq̄ mō de ipsa facere mētionē. Tertiū autē ar-
gumentū ei⁹ bonitatis sumit p̄ his ex q̄to dñio
Quñ. n. inter eos surrexit siue dñs siue nobilis si-
ue cuiuscūq̄ potētia: q̄ ibidē tyrānidē exerceret.
Subiūgit autē Aristo. cōitātē quā habebāt lacede-
monī cū Calcedoniis. Sed calcedoniū excellētio-
ri mō. P̄ro qdē in cōiuiis & festis quae fiebant ī
demonstratiōib⁹ honorabilitū p̄sonarū: q̄ faciebāt
vtriq̄ p̄ contributionē Sed calcedoniū honestior
modo: q̄ sine opp̄sitione paup̄ū. Scdm autē ī quo
cōueniebāt erat electio seniorū & regis: sed ī hoc
differebant: q̄ lacedemoniū assumebant quoscū-
q̄ p̄lo quos a phoros vocabāt: & erant pauci
ad quos p̄tinebat electio regis: sed calcedoni p̄les
elgebant & ex melioribus. quos & Aristo. princi-
pes appellabat: & erāt in Calcedonia centū quat-
tuor. Quos sō principes nominat p̄pter virtutē
suā regiminis ī quo nemo melius principat̄ istos
eisdē p̄ his genisios. i. honoratos nūcupat: quorū
officiū erat & assistere regi & ipsū eligere. Itē in
hoc differebat a lacedemoniis. q̄ nō elgebāt de

quocūq̄ ḡne: nec ex indifferētibus sed ex eligib⁹
lioribus scdm virtutē cuius rei causam assignat
Aristo. q̄ de vili loco assumpti ad principatū vt
p̄les ledūt politia: & leserūt aliquando calcedo-
niā: iuxta illud poetæ Asperius nihil ē humili cū
surgit in altū. Vñ & in ecclesiaste. scribit. ix. capi-
tulo Quasi hoc sit in magnū detrimētū regimi-
nis: Est inq̄ malū qd vidi sub sole & q̄si p̄ errorē
egrediens a facie principis positū stultū in digni-
tate sublimi & diuites sedere deorsum. Vidi ser-
uos in eqs & principes ambulare q̄si seruos super
terrā. Itē nō semp eligebāt de eodē ḡne: q̄a natu-
ra deficit sepius in successu suē p̄lis. Sed assume-
bāt calcedoniū vbiq̄q̄ rep̄rēt meliorē: siue p̄ci-
pē siue genisios. i. honoratos senes: & in hoc imi-
tabāt politia Aristocraticā q̄ ē p̄cipat⁹ ex pau-
cioribus & virtuosis. Qd qdā verū erat apud cal-
cedonios q̄a rex cū aliquibus hoib⁹ honoratis & vir-
tuosis tractabat q̄ agēda erāt ī ciuitate nō registro
pp̄li cōsensu vt de romanis scribit i. i. mach. q̄ cō-
siliū agebāt trecēti viginti de multitudine vt q̄
digna sunt gerant. Quis autem istud rex pos-
set cū p̄datis honoratis iterdū tū regrebat pp̄lin
de quibsdā agēdis: & licitum erat pp̄lo cōfētere
vñ nō: ita vt locū non haberet nisi fuisset gratū

acceptatūq; postq̄ fuisset propositum populo: & reducebatur status politiz ad principatū democra-
 craticū: q̄a hęc fiebat in fauorē gentis plebeę. Ali-
 qñ vero cōmittebatur aliquid paucis: & tunc pri-
 cipatus oligargic⁹ vocabatur. Eligebantur enim
 quinque ex diuitibus: quos Arist. pentacōtarchos
 appellat: ad quos pertinebat illos centū quattuor
 assūmere honoratos siue gynēsiōs: & fuit propriū
 politiz calcedoniōrū. Quē modū hodie obseruat
 ciuitates italię & p̄cipue Tuscię. Hic etiam tri-
 tus seruatus fuit in vrbe toto tempore quo consu-
 latus durauit. P̄rio em̄ creati sunt consules q̄ erāt
 duo. postea dictator & magister equitū vt histo-
 rię tradit: ad quos pertinebat totū ciuile regimē
 & sic principatu Aristocratico regebatur. Vlti-
 us inuenti sunt tribuni in fauorē plebis & populi:
 sine quibus cōsules & alii p̄dicti regimē exerce-
 re non poterāt: & sic adiūt⁹ est democratic⁹ pri-
 cipatus. Processu vero temporis senatores accepe-
 runt regēdi potestātē licet senatores primo a Ro-
 mulo sint inuēti. Diuisit em̄ totā ciuitatē in tres
 p̄tes: in senatores: milites: & plebē: & tūc existēti-
 bus regibus in vrbe tenebant locū senū qui erant
 In lace:amonia q̄ ephori dicebantur: siue in crea-
 ta quos bosmoym appellabāt: siue in calcedonia
 quos nominabāt gynēsiōs: vt supra dictū ē: & q̄

senatores cū primis erāt in multitudine ideo tūc
 principatus romanoꝝ politicus dicebat. Qñ vero
 ro corrumpebatur politia per potētiam aliquorū
 p̄ta tempore quo exorta sūt bella ciuilia: tunc re-
 gebatur oligargico principatu. Hęc pro rāto sūt
 dicta ad ostēdēdū regimē gr̄corum multum cō-
 cordare cū nostro etiā tpe Arist.

¶ Quomodo Arist. tradit in politia calcedonio-
 rum documentū de electione principis: vt rum dī
 ues an paup sit eligend⁹ & q̄liter paup virtuosus
 sustentari debeat: & vt rum vni principi competāt
 plura dñia.

CAP. XX.

¶ Radit etiā documentū idē p̄his in dicta
 politia calcedoniōꝝ q̄tū ad electionem
 vt non arte vel fortialiter eligāt: sed vir-
 tuosos: quia cōtingit aliqñ talem sorte super pau-
 perem cadere: cuius p̄cipatus est periculosus: q̄a
 vt ipse dicit: & supra est ostensum: impossibile est
 egenem bene principari: ac legitime negociis pu-
 blicis posse vacare. Propter necessitatē enim inhi-
 at lucris & resilit a virtute: nec sibi ipsi vacare pōt
 vt quiescat animus. Seu vt dicit Sallustius de an-
 tiquis Romanis: sit animus in consulendo liber.
 Tradit etiam documētum p̄his: qd̄ & calcedonia
 dicit cōtingisse: in sua politia: vt si quādo reperiret
 pauper qui foret virtuosus. Ad tollēda occasione

ne se lucris immergat illicitis: vt res pub. ei puidet
 at in necessariis. vñ & in omni regimine sunt in-
 stituta stipēdia: siue de arario pub. vt Aug. dicit
 de verbis dñi: ne forte dū sumptus quærif prædō
 grasset: siue de bonis cuiuslibet sub regimine con-
 stituti: vt sunt tributa & vectigalia quę dñis de-
 bent quodā iure nature: sicut pbat apl's ad roma-
 nos. primo. ca. Ideo igit & tributa præstatis. Mini-
 stri. n. dei sunt in hoc ipm seruietes. Itē in prima
 epistola ad corinthios: q̄s inquit militat stipēdiis
 suis vnq̄: Quis pascit gregē & de lacte eius non
 māducat? Sed tūc mouet q̄stio quā Arif. tāgit
 In dicta politia. Vtrū ad principatū sēp diues eli-
 gi debeat: quia in hoc datur materia vt homines
 sint amariū pecuniarū quocūq̄ modo: eo q̄ na-
 tura humana semp ē. appetitiua honoris: vt scri-
 bit Maximus valerius. Ad quod ipse plūs multa
 dicit comparans oligarchiā ad aristocratia: quia
 secundū primū principatū eligitur diues: sed iux-
 ta secundū semper assumitur virtuosus: siue et
 go pauper siue diues dūmodo viuat scdm virtu-
 tem assumendus est in vera politia. Sed minus p-
 iculū est de diuite: q̄a instrumenta ipsi adsunt hu-
 manę vitę: p quę honeste suū potest officii ex-
 qui: salua tñ iustitia subditorū. Multa alia scri-
 bit plūs de politia Calcedoniēsi cōparās adinula

cem principatus. Duo tñ cōcludit repræhensibi-
 lia de ipsis calcedoniensibus. Vñ q̄ sustinebat
 principem plures principatus habere: qd Aristo.
 reprobat ostendens multo melius esse vel digni-
 us plures esse vel cōuenire ad vnū principatum
 q̄ q̄ vnus habeat plures. Ratio aut̄ huius ex ver-
 bis phi haberi potest ibidem: q̄a in diuersis princ-
 patibus actus vnus p aliū impeditur. Vnde dat
 istud principium ex quo argumētum assumitur
 q̄ ab vno vnū opus optime perficitur. Cuius
 rei gratia duo ponit exempla. Vñ de fistulizan-
 tibus siue cytharizantibus & corariis: q̄a in ope-
 re sibi contrariantur: & in instrumentis. Fistula .n.
 siue cythara regit hoīem intelligētē in melodis
 & man⁹ agiles & subtiles. Sed corarius nihil ho-
 rū regit: q̄a sufficit homo etiā rusticanus cū ma-
 nibus scabrosis. Ita & de diuersis cōtigit dñis q̄
 cōtrariant sibi iuicē sicut fistulās corario. Aliud
 exēplū introducit de nautico bello & cāpali: q̄a
 nō est cōueniens vt vtrōq̄ sit vn⁹ rector cū nō
 habeāt similes actiōes. Ali⁹ est mod⁹ pugnādi ī
 cāpo: & alius ī ags: & alia instrumenta regit cāpale
 bellū: & alia naturale & p cōsequēs actiōes. Vñ
 cōcluditur icōueniēs eē vnū hęc plura dñia & ea
 bñ posse gubernare ppt cōtrarias actiōes & instta

CAmplius autē & virtus est debilis in agente: quā
vix homo sufficit ad sui regimē. Durum est. n. vt
q̄ nescit tenere moderamina vitæ suæ: iudex fiat
alienę vt: Grego. ait. Multo ergo difficili⁹ ē habe
re multa regimina propter causas iam dictas.

CDe politia pythagorę quā didicit a p̄dictis phi
losophis Minoe & Licurgo: & quō totus suus co
natus ad hoc fuit assuefacere. s. homines ad vit
tutes.

CAP. XXI.

Rēter dictas autē politias quas p̄his tan
git in sua politica inueniē vna philoso
phica de qua Aristot. mētionē non facit
videlicet pythagorę q̄ ip̄m præcessit per duas ho
minū ætates: a quo nomē p̄hi exordiū habuit: vt
scribit Maximus valerius. Nō est. n. ausus se no
minare sapientē neq̄ se in numero septem sapiē
tum cōputare: q̄ ip̄m p̄cesserāt: sed se pl̄m appel
lauit. i. sapientię amatorē. Hic vt tradit Iustinus
hispan⁹ cū pagtasset Aegyptū ad p̄disceñ. syde
rū motus originēq̄ mūdi: inde regressus: Cretā:
& Lacedamoniā p̄fectus est ad cognoscendū le
ges Minois & Licurgi: de quibus dictū est supra:
& in quibus suam fundauit politia. Sed præter le
ges iam dictas: idem Iustinus hoc de ipso scribit
q̄ Crotonam veniens populū in luxuriā lapsum
sua auctoritate ad vsū fragilitatis reuocauit. Lau

dabat quotidie virtutē & vicia reprimebat casū
q̄ ciuitatū hac peste p̄ditatū enumerabat. Tātū
quoq̄ studiū ad frugalitatē p̄discendam multi
tudini p̄suasi: vt aliquos ex eis luxuriatos fuisse
Incredibile videret. Tradit etiā Tulli⁹ de ipso q̄
quibusdā harmiōis vicia in hominibus extiguer
bat luxurię. Vnde dicit q̄ Tauromitanū iuuenē
quendam libidine flagrantē cū audiuisset Pytha
goras ad ostium amicæ meretricis insanite iussit
psalteriū spondētū canere: & sic etiā ad sanā men
tem reuocauit. Matronarū quoq̄ seperatarū a vi
ris doctrinā & puerorū a patribus frequenter ha
buit: vt de ingressu religionis frequenter conti
git ex ignito sermone p̄dicationis vel ex virtuo
sa operatiōe & excellenti vita doctoris. Docebat
autē nūc hos pudicitia nūc illos modestiā littera
rūq̄ studiū. Vt matronę auratas vestes cæteraq̄
dignitatis suę ornāmēta deponerent: velut quæ
dam luxurię instrumenta: omnia q̄ in Iunonis
deserrent eidemq̄ consecrarent suadebat asserēs
Matronarum vera ornamenta pudicitiam fore.

CHic autem cū annos viginti esset Crotonę Me
tapōtum se transfudit: ibidemq̄ decessit: Cuius
tanta fuit admiratio vt de eius domo templum
facerent ipsumq̄ pro deo colerent. Scribit etiam
Hieronymus de ipso contra Iouinianū q̄ filiam

habuit tate pudicitia: vt virginitate seruans cho-
ro simul virginum iam precesset easq; castitatis in-
struxit doctrina. Per quod apparet: q; in sua politi-
tia ad hoc tota sua ferebatur intentio suusq; co-
natus: vt homines traheret ad viuendum fm vir-
tutem. Qd & Aristo. in politica docet. quin etiaz
ois vera politia corrumpitur si ab hoc fine declinat-
tur.

De documentis pythagoricis sub figuris & eni-
gmatis traditis & de duob; pythagoricis fide-
lissimis amicis. CA. XVII



Radit etiaz Hieronym; vbi supra: quas-
da leges pythagoricas ad cōseruationē,
sue politie sub quibusdam padigmis &
parabolis more antiquorū traditas. Fugienda in-
quit sunt modis omnibus & abscondenda: lāguor
quidē a corpore: imperitia ab animo: luxuria a vē-
tre: a ciuitate seditio: a domo discordia: & in com-
mune a cunctis rebus intemperantia. Pythagori-
corum etiam sunt ista. amicorum omnia esse cō-
munia: & amicū se alterum esse. In quo maxi-
me fuit eorum conatus. Vnde narrat Maximus
Valerius de duobus pythagoricis seu pythagore
discipulis, Damone & Pithia q; tam fidelem inter
se iunxerunt amicitiam: q; cum alterum eorum
Dionysius tyrānus morti adiudicasset & is tem-

pus ab eo impetrasset: vt prius q; petiret profect;
domum res domesticas ordinaret: alter vadem p
altero se tyranno dare non dubitauit. Appropin-
quante autē defuncta die nec illo redeunte: cū vni
quisq; tam temerarium sponsores stulticie dam-
nasset: is nihil se amici constantiam metuere; pre-
dicabat. Eodem itaq; momento eademq; hora p
Dionysium constituta: qui eam acceperat super-
uenit. Admiratus tyrannus amborum animum
supplicium remisit: eorumq; fidei se coniungi de-
siderans eos: vt ipsum in societatem suā amicitie
reciperent rogauit. Scribit etiam hieronym; alia
documenta seu leges: quas pythagoras in sua tra-
didit politia duorum videlicet temporum maxi-
me curam habere: mane videlicet & vesperē. i. eo-
rum que acturi sumus & eorū que gessimus. post
deum veritate colendam que sola homines proxi-
mos deo facit. Refert etiaz Hieronymus sup eca-
clāsten pythagoricā fuisse doctrinam: vt homi-
nes scholastici vsq; post quinquēniū taceant.
Postea vero eruditi loquantur. Item alia documē-
ta & leges de ipso reperiuntur sub enigmatibus
tradita quæ Hieronymus narrat contra Iouinlaa-
num. Stateram inquit ne trāsillas. i. ne ptergredia-
ris iustitiam: ignē gladio ne foueas. i. iratum & tu-
midū aīz verbis maledicis ne laceffas. Coronā mī-

mine carpendā. i. leges vrbū obseruādas. Cor nō comedendum. i. moerorē de aīo expellēdū: per vīam publicā ne ambules. i. ne multorū sequaris errores. Irundinem in domo non habeas. i. garrulos & verbosos in tua societate non suscipias: & multa alia documēta vel his similia leges: quia in sua politia predictus p̄s tradidit magis ordinata ad regimen animę q̄ corpis: qua regulata: corporalia facilius disponunt. Et hęc ad p̄ns de diuersorum politis dicta sufficiant. Nūc vero de vera vita politica: siue per p̄m tradita: siue per alios sapiētes in sequentibus est agendum.

In quo constat perfecta politia ex qua accipitur foelicitas politica. s. quando partes politię sūt bene dispositę & sibi adinuicem correspondēt.

CAP. XXIII.

Via vero cum de politia agitur ad ciuitatē refert: modus agendī de ipsa ex qua ciuitate ciuitatis dependet. Ciuitas autē vt Aug. dicit in p̄o de ciui. dei est hoīm multitudine aliquo societatis vinculo colligata q̄ vera virtute beata reddit. Hęc autē diffinitio a sn̄ia philosophi nō discordat: qui in p̄fecto politia regimīne foelicitatē ponit politicam: vt ex p̄mo a th. patet. Virtus em̄ qua rector politic⁹ ciuitatē gubernat architecta ē respectu cuiuslibet aliarū virtutū

quæ sūt in ciuibus: quia ceterę virtutes ciuiles ordinant ad istā: sicut ad militarem equestris & sagittaria. Et ideo in opatione eius cū sit virtus sup̄ma consistit foelicitas politica: vt p̄s videt velle in cōmemorato iam libro. Sic enim de vera & perfecta politia cōtingit quęadmodū de corpore bene disposito: in quo vires organice sūt in perfecto vigore. Et si virtus sup̄ma q̄ est ratio ceteras dirigat inferiores p̄s: & ad suum moueantur imperium tunc insurgit quędam suauitas & perfecta delectatio virtū in alterutrum: quā harmoniam vocamus. Vnde Aug. dicit in. iiii. de ci. dei. q̄ respu. siue ciuitas bene disposita melodię vocibus cōparatur: in qua diuersis sonis proportionatis adinuicē fit cantus suauis & delectabilis auribus: quæ proprie fuit in statu innocētię regulata ex virtute originalis iustitię p̄ter actū diuinę cognitionis. vñ causabatur contemplatiua foelicitas & etiam modo fm̄ quandam p̄cipatam virtutē in vīris perfectis: vt nihil velint nisi qd̄ regula mādāt rationis & qd̄ deo placet. Ex hac quidē rōne motus fuit p̄s a similitare rēpu. seu politiam naturali & organico corpori. In quo sunt mot⁹ depēdētes ex vno mouēte siue ex duob⁹: vt sūt cor & cerebrū: & tñ in qualibet p̄e corpis est operatio propria primis motibus correspondēs & in alterutū ministrās

Vnde hoc corpus diuini muneris beneficio aīari
 asserit: & q̄ summę equitatis nutu dei agitur mo-
 deramine rationis. Qd̄ & ap̄ls confirmat in p̄i-
 ma epistola ad corin. Ostendens totā ecclesiā esse
 vnum corpus distinctum in partib⁹: sed vnitum
 vinculo charitatis. Ad verā igitur ciuilitatem si-
 ue politiam requiritur: vt membra sint cōformia
 capiti & adinuicem non discorder: & sint omnia
 sic disposita in ciuitate: vt iam est dictum. ¶ Am-
 plius aut̄ in causis & causatis & mouētib⁹ & mo-
 tis ita videmus q̄ est debita proportio ipsorū ad-
 inuicem q̄rū ad influentiam: quia inferiora mouē-
 tur s̄m superiorem motum & superiora mouēt q̄-
 tum ad inferiori contueniens: cum natura non de-
 ficiat in necessariis. Si igitur talis ē ordo superiorū
 ad inferiora & ecōuerso in qualibet natura creatar:
 multo magis eē debet in natura intellectuāli q̄to
 perfectior ē inter entia. Si ergo talis dispō suauita-
 tē facit cōtēplādo: multo magis opando. Et hinc
 pythagorici moti fuerūt ī cęlestib⁹ corporib⁹ po-
 nere melodīā: vt pl̄s dicit in secūdo de celo p̄p̄
 ordinatos mot⁹ quos hñt & infidicibiles. vñ īfuta-
 git sūma suauitas: & q̄ ipsa fore dicebāt aīara: ex
 hac p̄te eis dē dabat felicitatē. ergo sic politice vi-
 uere p̄fectā & felicē vitā facit. ¶ Pręterea ordo ep̄a-
 rūū dispariūq̄ rerū sua cuiq̄ tribuēs dispō. vt Au-

gust. dicit. xviii. de ci. dei. Per quā diffinitionē ha-
 bemus diuersū gradū in politia: tā in executione
 officiorū q̄ in subiectione siue obediētia subditorū
 Vnde tunc est perfecta socialis cōgregatio: quan-
 do quilibet in suo statu debitā habet dispōem &
 operationem. Sicut em̄ cōditiciū est stabile quādo
 partes eius sunt bene sitę: sic de politia contingit
 q̄ firmitatem habet & p̄petuitatē quādo quilibet
 in suo gradu: siue rector: siue officialis: siue subdi-
 tus debite operatur: vt suę cōditionis requir̄ actio
 Et q̄a ibi nulla est repugnātia: cōsequēter ibi erit
 sūma suauitas & p̄petua firmitas status: & hoc ē
 propriū felicitatis politia: vt pl̄s tradit. Hos autē
 tales rectores ciuitatis siue politię p̄ cōsuādo ī pa-
 ce p̄p̄o. describit nobis in exodo hietro cognat⁹
 Moyſi. Prouide ingt de plebe viros porētes in qui-
 bus sit veritas. & q̄ oderit auaritiā: & constitue ex
 eis tribunos & cęturiōes & quingenarios: & deca-
 nos: q̄ iudicēt p̄p̄m oī t̄p̄e: & post ea subdit. Si hoc
 feceris ī plebis īperū dñi: & p̄cepta eius poteris
 sustinere: & omnis hic populus reuertetur in pa-
 ce ad loca sua. Quasi omnia subsistant in quā-
 dam suauitate mentis & pace temporis: ex quib⁹
 bus insurgit felicitas hominis si tales sint gub̄er-
 natores reipublicę quales hic ordinantur. Ta-
 les & Sallustius dicit fuisse rectores Romanos.

De regimine principii

Vñ respub. ex parua facta est magna: ga in eis su-
lt domi industria; foris iustū impiū animus in cō-
sulendo liber neq; libidini neq; delicto obnoxius
In quibus tales act⁹ virtuosū regiminis nobis tra-
dūtur: vnde perfecta & foelix ostenditur politia.

¶ Diuidit politia tripliciter & vnāquāq; partem
psequit & p̄rio qualiter in partes distinguē inte-
grales scdm opinionē socrati & platōis. ca. xxiiii.



Vñc igit de his i sepcie est agēdū. i. que
siue in quas partes: ciuilitas siue politia
diuiditur Quas quidē oportet accipe-
re: vel respectu totius ciuilitatis cui partes inte-
grales respondent vel respectu sui regiminis: aut
vt ad negocia ordinat bellica. Quia scdm hāc di-
uisione diuersa sortitū vocabula a diuersis histo-
riarū scriptoribus & auctoribus legū. Quātū autē
ad primū modū tradendi diuisione accipere pos-
sumus superius tactā que est socratis & platonis
qui totā politia in quinque colligebāt partes. In re-
ctores. s. consiliarios; bellatores; artifices; & agri-
colas. Aliam autē que est romuli primi principis vt
bis roma: qui vt historię referūt: diuisit multitu-
dinem sui populi in tres partes. videlicet senato-
res milites; & plebem. Politia vero hippodomi p-
tria genera hominum dicebatur & ipsa constituit
per bellatores artifices; & agricolas: vt supra est

LIBER IIII .FO CCLI.

traditū. Harū autē que libet sustineri potest: & ra-
tionē habet. ¶ P̄ria .n. que quāq; hoim grā cōp̄ræ-
hendit satis videt cōueniēs. Si .n. vites animæ cō-
sideremus quarū resp̄cū nostra attendit indigen-
tia. vñ accipit cōstituenti ciuitatē necessitas: ma-
nifestū ē dictā diuisione esse sufficientem. Patit
.n. homo indigentia respectu partis intellectiue
vt possit viuere scdm virtutē: p̄pter qd est sibi p-
uifa directio in agēdis ad qd ordinat cōciliatiua
q̄ ponit a p̄ho inter intellectuales virtutes. Vñ i
ecclesiastici. xxxii. ca. scribit. Fili sine consilio ni-
hil facias & post factū nō pœnitebis. & iō i repu-
siue i politia cōsiliariū sunt optia pars eius p̄pter
qd a plutarcho cōparant oculo qui int partes; cor-
poris est nobilior. Indiget etiā refrenatiua concu-
piscētie siue affectiue quæ iordinata est: vt ipse
p̄his tradit. Vñ ipsas egritudines in. vii. athi. ap-
pellat. Et in necessariū sunt rectores ad corrigēdū
hoim malitia. & p̄pter qd ap̄ls dicit qd nō sine cā-
gladiū portat vindex i ira ei q male fecit. Ex qua
ratione institutē sunt leges p̄ principes & recto-
res: vt p̄ p̄m patet. & ipse ap̄ls in eplā ad Gal. iiii
ca. Lex ingt p̄pter transgressores posita est: & ite-
rū. iusto nō est lex posita: Sunt etiā & aliæ indigē-
gentiē humanę vite q̄ respondent aliis potentis-
siā vt est tegumētū; ornamētū & nutrimentū.

Duo quidē priā indigentia suppleant partē sensu
 tiue hominis: qđ artificiu est officiu siue in edifi-
 ctiis: siue in vestimētis: siue calceamentis siue qui
 buscūq; aliis artificialibus rebus: qđ aspectū vel au-
 ditū vel odoratū siue tactū delectāt vel eisdē con-
 ferūt supplemētū. Sed ad indigentia supplenda
 humanę vitę q̄tū ad nutrimentum qđ responder
 parti vegetatiue ordinant agricolę: siue in panis
 siue in vino: siue in fructibus: siue in gregibus: si-
 ue in armentis: siue in volatilibus: que oīa de iu-
 re ad ciuitatē agricolas deferūt & transportant
 .Bellatores autē cōgrua sunt pars politię: ordina-
 ta qđem cōtra impulsōres aliarū partiū & ad ip-
 sarū munimē. Ad hoc. n. cōstituit miles in ciuita-
 te: vt se p̄ sua patriā cōtra hostes opponat. Vn-
 de ad hoc iuramēto astringunt cū ad gradū mili-
 tarē ascendūt p̄ repu. nō recusantes mortē vt in
 politrato tradit: vbi de sacramēto militis agit
 Est ergo bellator in repu. necessarius & pars prę-
 cipua politię: quia eius officiu est assistere princī-
 pi p̄ exequēda iustitia vt dicit̄ ī cōmemoratio. l.
 & fideliter & cōstāter cōtra hostes pugnare p̄ cō-
 seruāda patriā: & sic nō solū parti politię: sed to-
 ti: militaris grad⁹ in repu. singulariter est fructu-
 osus. Ex qbus omnibus manifeste patet sufficien-
 tia politię Socratis & platōis q̄tū ad partes eius.

Hic ostendit sufficientiā partiū integraliū possi-
 tię quas hippodom⁹ tradit & Romulus. ca. xxv.
 Ed & de duobus aliis modis iam dictis
 adhuc diu sio tolerati potest: qđ cōpre-
 hendū turiciū prima cuius sufficiētia ē
 tā ostensa. Et qđem in diuisione Romuli cū de se-
 natoribus agit: rectores accēpimus politicos &
 sapientes eis adiunctos: siue assessores: siue quos
 cūq; alios iuris peritos. Plus. n. principes politici
 sunt cōsiliatiui q̄ regales vel imperiales. Sicut &
 de romanis scribit̄ in primo machi. qđ cōsulebant
 quotidie trecentos viginti de multitudine: vt qđ
 digna sunt gerant. Cuius ratio esse potest: qđ re-
 gimen politicum solis roborat legibus: vt dictū ē
 supra. Regale vero siue imperiale: & si legibus
 gubernetur in casib⁹ tamen ī oportunis ac geren-
 dis quibuscūq; negociis regimen consistit in ar-
 bitrio principis: quia pro lege habetur quod prin-
 cipi placuerit: vt iura diffiniunt. Concludēdum
 est igitur in dominio politico consiliarios maxi-
 me fore necessarios: quos in nomine senatorum
 includimus. Vñ Isidorus dicit̄ in vndecimo qđ hī
 mologiatū qđ senator a consulendo & tractando
 est dict⁹ qđ sic se habet vt cōsulat & nulli nocet.
 Vñ & Aug. de ciuitate dei senes inter senatores
 cōnumerat. Comprahendimus etiā in noīe sena-

toris rectores: sicut idem Isidorus tradit in prenoia
 to iam libro ex verbis Sallustij dicentis: quod senato-
 res patres vocati sunt propter diligentem curam
 regiminis. Nam sicut patres filios: ita illi reipubli-
 cæ bernabatur. Patet igitur quod in nomine senatorum quos ro-
 mulus distinxit a militibus & plebeis: etiam rectores
 & consiliarios comprehendit: quos Socrates & pla-
 to in sua politica posuerunt distinctos. Sed in nomine
 plebis artifices & agricolas accipere possumus: quia
 utrumque genus de genere plebeo accipitur. Et apparet quod
 diuisio multitudinis in ciuitate per personatos
 diuisione quam fecit Romulus non discordat. De
 distinctione tamen hypodomi iam prædicti videtur
 esse dubium: quia nulla fit ibidem mentio de consilia-
 riis & rectoribus: nec ad partes reduci valent prædic-
 tum personatum assignatas: cum actus & nature ipsarum
 penitus sint diuersa. Sed si attendimus ad ea que de
 ciuilitate eius sunt tradita questio facilius soluitur. Per-
 tractat. n. de iudicibus & assessoribus: ubi circa ipsos
 sua ponit distinctionem: & nos ex ea possemus acci-
 pere consiliarios: & rectores: de quibus pro tanto me-
 tionem non facit cum de partibus agit politicæ: eo quod
 illas partes solam assumit quæ ad indigentiam refe-
 runt corporalis vitæ: vnde & sua positio quæritur ad sub-
 stantiam a prima videlicet socratis & platonis non vi-
 detur differre. Hæc igitur de partibus politicæ ex quibus

bus constituit dicta sufficiat. Vnde tamen de eis
 adhuc considerandum videtur de bellatoribus videtur
 quia omnes politicæ de ista parte faciunt mentionem
 Cuius quidem rationem habere possumus a vege-
 tio de arte militari in fine primi libri. quia omnes regio-
 nes & ciuitates per bellatores in suo sunt conserua-
 te vigore: & quod respu. diminuta est per dissuetudi-
 nem bellandi in vrbe: post primum bellum punicum per
 annos viginti in pace vitam deducens. Vnde Ro-
 manos ubique victores sic enervauit ut in .ii. bello
 punico hannibali pes esse non possent. Tot itaque consuli-
 bus. tot exercitiis amissis: tunc demum ad victoriam
 puenit cum exercitum militare condisce potuerunt
 et postea concludit: Semper ergo legem exercitum di-
 gni sunt iuniores. Vtilius enim constat suos erudire
 armis: quam alienos mercede conducere. Necessarii igitur
 sunt bellatores omni tempore in reipubli. tum pro pa-
 ce ciuitatis conseruanda: tum pro incurso hostium eu-
 tando. Quorum considerato fructu in reipubli. apli-
 or eis inter ciues conferunt honor: tanquam magis neces-
 sarii ad conseruationem politicæ: & propter pericu-
 lum cui se pro ipsa debent exponere. Propter quod
 eiusdem solis dabatur victoriosorum corona. Hinc est
 quod in politerato assimilantur manibus: que sunt Arist.
 in secundo de anima est organum organorum. Iura
 etiam ipsos milites ampliori decorant privilegio in-

omnes ciuiles: siue in testamentis: siue in donatio-
nibus: seu in gubuscūq; negociis: sed p̄cipue dū sūt
in castris ac suum exercent officium.

¶ Agit vltērius de aliis partibus politię respectu
regiminis vbi verba exponuntur diuersorum of-
ficialium

CA. XXVI.



partibus autē politię respectu regimi-
nis: q̄a romana respub. magis ordinem
p̄cipuū tenuit: & post Tarquiniū expul-
sum a regno gradus officialiū ponit ab historia-
rum scriptoribus: idē ipsi specialiter tanq̄ aliorū
exemplaribus est agendum Narrant. n. p̄rio con-
sules institutos. brutū. videlicet qui maxime ege-
rat vt expelleret tarquinius: & tarquintum colla-
tinum maritum Lucretię: sic dictos vel a consulē
do ciuibus vel a regendo cuncta consilio. Quos
murādos Ideo elegerūt per singulos annos: vt di-
ctum est supra: vt nec insolēs diu maneret & mo-
deratior cito succurreret. Propter hoc autē duo
patres erant: quia vnus rem ciuilem: alter vero
rei militaris curam gerebat. Processu autē tem-
poris. i. quinto ab exactis regibus anno inuen-
ta est dictatura occasione habita alicuius noui-
tatis i vrbe. Dum enim gener tarquiniū ad vindic-
andum regis iniuriam magnum congregasset
exercitum contra ciuitatem ad confortationem

gentis noua instituta est dignitas: quā dictaturā
appellarunt maior potestate ac imperio consula-
ri. Item tempore excellentior: q̄a de quinto in gn-
tum annū ipsorum expirabat officium: consula-
tus autem p̄ annum. Hi dictatores magistri a po-
pulo vocabantur: quam dignitatem ferunt histo-
riæ habuisse lulium. Eodem etiam anno tradunt
magistrum equitum institutum qui dictatori ob-
sequebatur. Dictator autem primus vt scribit
Eutropius fuit lamius. sed magister equitū: spu-
rius cassius. ¶ Sexto autem anno: quia consules
nimis grauabant plābem a populo instituti fue-
runt tribuni: sic dicti: vt tradit Isidorus libro no-
no etymologiarum eo q̄ iura populo tribuant
quem locum in ciuitatibus Italiae tenent Anzia-
ni ordinati ad defensionem gentis plebeq;. ¶ Sed
aduertendū hic q̄ senatores sp̄ fuerūt: ex quo sūt
a romulo instituti. vñ tradunt historiē: q̄ q̄a cō-
sules cū senatoribus populo erant infesti: inuenti
fuerūt tribuni in fauorē plebis. Sūt autē & alia no-
mina officialiū vrbis: de q̄bus historiē facit mē-
tionē. sed p̄cipue Isidor⁹ li. ix. etymo. videlicet
cēsores patricii: p̄fecti: p̄tores: patres conscripti: p̄
cōsules: excōsules: cēsores: decuriones magistra-
tus: & tabelliones: de q̄bus oibus sub cōpēdio est
dicēdum ¶ Censoria autē dignitas apud veteres

romanos erat: quæ apud modernos est dignitas iudicialis, censere. n. iudicis est. Dicunt etiã celsiores patrimoniorū: vt tradit idē lfidor⁹ a celsu eris appellati: qđ est officium specialis curę in ciuitate: siue in tutoribus dādis: siue actoribus: siue curatoribus: vel qbuscūq; causis & negociis pupillorum & viduarū vel etiã rebus patrimonialibus diuidendis. ¶ Sed patricii ideo dicuntur: qā sicut patres filiis: sic illi ciues romanæ reipu. curā gerant qualis fuit domus Fabia de qua dictū est supra. Patriciatus igitur nō erat officiu in repu. sed quędam paterna reuerentia ppli ad aliquā pgeniem ciuitatis p zelo politię ro. quę gerebant. Vñ & iura gēriū patriciatū omni eminetiē siue picipatui pferūt: sicut pat pferit oi curę tutorię. Prefecti autē dicti sunt: eo q preroria potestate p̄sint. vñ & pretores idem qđ p̄fecti dicunt. Importat. n. tale officiu omnimodā factionem quasi p̄cipu⁹ sic operator & executor iustitię. Scriptura ramē facta ad exteriores refert actiones. vt in prin. exodi scribit qđ p̄cepit pharao p̄fectis operū & actoribus populi dicens. Nequaq; vltra dabitis populo paleas ad conficiēdos lateres. Hi autē & pretores vocabant ex prosecutione iustitię. Patres autē cōscripti appellabant senatores ratione officij: vt. n. refert lfidorus cū romulus ip̄os institu

It In dec ēcurias ip̄os eosdem elegit: & noīa eorū p̄senti populo in tabulas aureas contulit atq; inde nominati sunt patres conscripti: quos etiã i tres ordines distinxit. primi vocabātur illustres: secūdi spectabiles: tertii autē clarissimi: quorū verba exponere longū esset. ¶ Proconsoles autē dicti sunt coadiutores consulū quasi proiecti siue adiecti consulibus: nec consularu fungebantur simpliciter: sicut nec pcurator curatoris siue actoris vel procōsul dicebat assessor q vice cōsulū iudicabat. Exconsul vero dicebat consul amorus ab officio peracto vicis suę anno: vñ excōsul quasi extra cōsularū existens. Habebat tñ aliqua fastigia sui cōsularatus siue alicuius imunitatis siue alicuius tunc signū eminentię: p quod cognoscebatur fuisse consul. Censorini autem minores iudices dicebāt ad act⁹ celsoritę curę vel regiminis deputati de qđ dictū est supra qđ inferiorēs cēsores. Sed decuriones ad omnē actū curialis officij sic dicti vt dicit lido. quia sunt de ordine curię & qā officij curię administrāt: sic vocat⁹ est ioseph ab arithmia nobilis videlicet decurio: ac vir iustus & bonus qui pro domino nostro lesu christo mercatus sintonem officiosissimam & reuerentissimam contulit sepulturā. De magistratu autē in fine superioris libri satis est declaratū. Nūc autē agendū

est de altero officio: & infimo cuiuscumque regimi-
nis: quod est tabellio sic dicitur: ut tradit Iulius. quoniam pot-
titor sit tabellarum & susceptor in quibus acta gerun-
tur siue reipublice, siue personae priuatae. Idem etiam & scri-
ba publicus vocatur: quia ea solus scribit gesta quae
publica vocantur: quae & iura gentium seruum publi-
cum appellant. Restat autem de vno solo nomine di-
gnitatis diffinire quantum ad regimen politicae: quod scipio
appellatur: quod quidem secundum proprietatem vocabuli baculus
dicitur: cui quasi ad sui ducatum iniretis & sustentatur.
Quo patet Cornelium scipionis indiguit. Hunc autem
patrem tradunt historici fuisse cecum vnde cum baculo
siue scipione veniebat in forum. Ad huius igitur
similitudinem filius eius publius cornelius: quia
sustentauit reipublicam contra hannibalem & carthaginem
vocatus est scipio: & quia totam aethiopicam subiugauit
romanus dicitur est scipio aethiopicus: ad dis-
ferentiam alterius scipionis nepotis eius qui his-
paniam deuicit: & vocatus est Lucius Cornelius
numantinus a numantia quam subiecit ac pro-
stravit. Scribit etiam Augustinus primo de ciui-
bus dei tertium fuisse Scipionem qui & nascitur est vo-
catus frater maioris scipionis: qui ne carthago de-
strueretur prohibuit asserens ipsam esse medici-
nam Romanam. Ex his igitur propter probitatem
tantorum virorum considerato principio: vnde

nomen scipionis ortum habuit scipionem legifera-
tores vocantur virgum quam princeps portat in
manu cum scepro quasi semper victoriosus: ut il-
le magnus Scipio fuit. vnde narrat Iulius. in xvij.
Ethimo. quod triumphantes purpuram paliatam &
togatam habebant vestem: & scipionem cum scepro
gerebant in manu ad imitationem victoriae scipi-
onis. Haec igitur de nominibus dignitatum respec-
tu regiminis in tantum sunt dicta.

Hic declarat de partibus politicae quantum ad bella
tores quos distinguit secundum triplicem consideratio-
nem.
CAP. XXVII

Sed & de partibus ordinatis ad bellum quae
sunt partes politicae: & eidem necessariae
ut superius est probatum congruum videretur
tradere. Quae quidem bene dispositae pul-
chritudinem & decorem causant ac delectationem
generant. Ex quo etiam ingens cordis augmen-
tum: ad acesque reddunt animos ad arduorum ag-
gressum: vnde Salomon in canticis. Exercitum dis-
positum ad bellandum pulchritudinis sponsae affi-
mitat & decori. Pulchra igitur es & decora filia hieru-
salem terribilis ut castrorum acies ordinata. Sic enim pul-
chritudo allicit: ut extasim faciens nihil aggredi ti

meat vel formidet: quod in excessiuis amantibus maxime est manifestum. Ita etiam de acie bene ordinata contingit: & ideo ipsam terribilem vocat: siue ad pulchritudinem sponse. siue ad aciem referens ex causa iam dicta. **C** Propter quod non immerito de dictis partibus est agendum: quia ad ornatum faciunt politici: & quia homo in bello precipue regimine indiget propter difficilem & terribilem actum quem exercet: in de oportunum videtur in castris exercitum diuidere in numerum certum: cuiuslibet assignando ducatum per quem regatur & dirigatur ad pugnam cum hostibus. Quem quidem accipe possumus a Vegetio in primo libro de re militari. vbi exercitus diuidit in legiones: in quo dicit duas sufficere cuiuslibet duci vel consuli. Legionem diuidit in decem cohortes: sed cohors prima numero & merito auctoritatē. Nam genere quidem & litterarum instructione viros electissimos quaerit: vt idem tradit Vegetius. Quod pro tanto dicit vt castra magis confidant: si tamen viri in prima exponant acie: & quia maxime requiritur sapientia vbi periculum totius dependet exercitus. Hęc autem cohors aquilam suscipit signum precipuum Romanorum castrorum: & totius legionis insigne. Quod & imperatoribus posterioribus est relictum. Cuius quidem ratio assignari potest: quia vt idem dicit Vegetius. Militarum romana disciplina primas acies

es faciebat alares. Inter omnes autem: autem alas aquilam line sunt fortiores. Vel aliter dici potest quod ideo signum aquile eis tradit ex preeminencia videlicet in mundo gratum ad dominium propter celestem & diuinum effectum: quem implorare debent continue: vt faciebat ille princeps Iudas Machabeus qui in pugna de celo auxilium petebat. Quod precipue eis competit propter periculum cui se committunt: vel quia merentur apud deum vt sint victoriosi: eo quod mortise exponunt pro populo. De qua aquila dicitur in Ezechiele loquente de Nabuchodonosor orientis monarcha. Aquila grandis: magnatum alarum: longo membro ductu: plena plumis & varietate: venit ad libanum & tulit medullam cedri. Post hoc subdit Vegetius numerum primae cohortis: quam millenariam vocat: eo quod mille centum pedites in ea sunt: equestris autem centum triginta sex. Ceteras autem vocat quinquagenarias: quia in qualibet ponit quingentos quinquaginta quingentos pedites: equestris autem sexaginta sex: vt quilibet eques certum numerum peditum habeat. Disponit etiam in quinta cohorte milites fortes: quia sicut prius dextrum tenet cornu: ita & quinta sinistrum. Multa alia dicit ibi Vegetius quae enunciat nisi misset longum: & verba eius tam inuoluta modernis temporibus maiori indigerent expositione. Hęc autem tantum ad praesens sufficiant. Quod si multum

tudo populi in policia sub certis limitibus in gradu & numero disponitur quæ ad sui directionem multo magis in castris in quibus maxima & periculosissima est difficultas regiminis. tum ex parte opis quod eis incubitur quia ad finem terribilium ordinatur quod est mors. tum ex parte hostium qui infestant. Vnde sicut in exodo consulitur moysi a cognato suo Ietro: ut onera diuideret per officia diuersa in iudicando populum ubi ait. Prouide viros potentes: & qui oderint auaritiam: & constitue ex eis tribunos: & centuriones & quinquagenarios & decanos qui iudicent populum. Ita & Iudas Machabeus cum infestaretur ab hostibus sua castra diuisit in eodem numero constituendo duces: per tribunos videlicet Centuriones. Peracotarchos: & decuriones: qui quidem numerus satis proportionatus est in militibus ad distinctionem exercitus. Vnde vnus in altero continetur ut facilius sit ad confunctionem vnus cum altero: cum bellandi necessitas hoc requirit. Distinctio vero quam facit Vegetius ex dispositione acierum attenditur cum capitale bellum ordinatur: licet etiam ipse cohortes ad centurias reducat: & decurias ex certis causis & rationibus.

¶ Hic declarat de nominibus ductum: & de numero cohortium: & quod significat vnicuique. CA. XXV. III.

Sed quia de nominibus agitur ducum: videndum est de ipsis prout scriptura sacra denominat: & Romana respublica ac moderni describunt. Et primo quidem de tribuno quod quidem nomen dicit Vegetius ex tribuni originem habere: quia præerat militibus quos Romulus elegerat qui ex tribu originem traxerunt. Isidorus autem in. ix. ætymologiarum dicit quod tribuni dicti sunt quod plebeis iura præbent. Vnde in faciem eorum sunt instituti proconsules. Aliibi vero dicitur quod tribuni dicebantur qui mille militibus præerant: quos greci Cyliaechos appellant: sicut centuriones a centum militibus sunt nominati. De quinquagenariis siue pentahontarchis quod idem est: Vegetius mentionem non facit. Sed scriptura sacra in præfatis iam libris. & in quarto libro regum quos ad imprecationem Helyæ iuxta eorum meritum flamma combussit. Sed Decanos siue Decuriones sic dictos quod decem militibus curam habent in castris: Vegetius sub vno cornubernio & vno Papillione disponit. Nomina vero generalia multitudinis armorum ad principatum dispositæ hæc sunt videlicet exercitus ab exercitio siue ab exercitatio dictus. verumque enim in prædicta regis multitudine, vocantur & castra a casti-

tate dicta: vt tradit Iſidorus: eo q̄ ibi debet caſtra
 ri libido. Subtrahebant. n. delictiē a caſtris cū in
 cūberet hoſtiū pugna: vt vegetius ſcribit. vñ ca
 ſtra filiorū iſrael deuicta fuerunt a madianitis: q̄
 fornicati ſunt cū filiabus eorū: vt ſcribitur in nu
 meris. Propter qđ i deuteronomio ſcribit: qđ dñs
 ambulabat i medio caſtrorū iſraeliticū populi: vt
 ſint caſtra eorū ſancta: nihilq̄ in eis appareat ſce
 ditatis. Vel caſtra dicebant ppter munitionē ex
 ercitus in aggeribus & vallibus. ac aliis clauſuris
 fortiffimis q̄bus romanī principes vtēbant: cū in
 uadebant hoſtes. Propter qđ ſoſſores: fabri ac la
 tomī aſſumebant ad militare diſciplinā: vt habe
 rent i p̄mptu artifices neceſſarios ad tuitionē ex
 ercitus. Eſt & aliud nomē p̄ qđ & multitudo pu
 gnatorū exprimitur videlicet legio ab electiōne
 dicta: vt tradit Iſidorus eo qđ milites in ea conten
 ti eligebantur ab aliis tanq̄ magis experti. Quorū
 dam aut̄ alia nomina ſunt paritiū legionū ſiue ex
 ercitus: quæ a vegetio tradūt in ſecūdo libro. ix.
 vt Manipulus qui ē numerus ducetorum militū
 ſic dicit̄ qđ mane hoſtes impeteret ſiue pro ſigno
 manipulos ſtipulæ ſiue alicuius hærba: ferret ſe
 cū. de q̄bus Lucanus. Conuocat armatos ex tem
 plo ad ſigna manipulos Alīi vocātur velites: a vo
 litando dicti propter ſuam agilitatem. Romana

n. reſpub. quosdam iuuenes agiles habebat i mi
 litia legionū: q̄ cū inuaderent hoſtes conſedebāt
 poſt equitū terga tunc ſubito deſiliētes de equis
 turbabant hoſtes. Tales aut̄ milites Hānibali: vt
 ſcribit Iſidorus multū fuerūt iſeſti p̄ quos elephāti
 eius p̄ maiori parte ſunt interempti. Qualis fuit
 ille eleazarus de qua tradit̄ in. i. machabeorū . qđ
 exiliens in mediū legionis contra caſtra regis an
 tiochi beſtiā inuaſit elephantinā loricatā loriciſ
 regis. ipſamq̄ beſtiā occidit. Eſt & aliud gen⁹ ar
 matorū: qđ acies nuncupatur ab acuitate dicta:
 vt Iſidorus dicit: qđ audaciā importat in aggre
 diendo hoſtes: de qua ſcriptura ſacra ſapienter me
 tionē facit. Vnde & de vna tribu iſraeliticū popu
 li ſcribitur in paralyptomeno qđ egrediebātur ad
 pugnā in acie puocantes cōtra hoſtes. Aliud eti
 am nomē eſt: qđ cuneus appellatur quaſi coiteus
 qđ eſt in vnū collata multitudo ad pugnandū &
 maxime neceſſarius in bellando. De quo in deu
 te. dicit̄ qđ vnusq̄q̄ ſuos cuneos p̄parabit ad bel
 lum A quo forte Conoſtabulis vocabulū trahit
 apud modernos vſitatum: quaſi cupit cunei ſta
 bilis hoc eſt cōſtantis & fortis. Eſt & aliud nomē
 nouū apud tuſcos de prima cohorte & quaſi eius
 dem romanæ cohortis ſimilitudinem gerēs qua
 cenſu genere litteriſ: forma: virtute polentes mil

De regimine principis

lites innitebantur: vt dicit Vegetius, Cui tribu-
nus perat armorū sciētia: virtute corporis: ac mo-
tum honestate præcipuus: quā trapellū dicitur
ad perforandū acies hostiū appellata. Hoc, n. ver-
bum trapellationis importat. Sed & de officiali-
bus castrorū multa tradit vegetius in secūdo lib.
Sed hæc quæ dicta sunt sub cōpendio ad præsens
sufficiant. q̄tum pertinet ad politia tractatum
In hoc. quarto libro. Restat vltērius de princī-
patu œcōnōico: hoc est de regimine domus qd̄ ē
patrifamilias. Qui qd̄ materiā habet omnino
distinctam ab aliis principatibus. Et ideo cōgru-
um videtur hoc per se opus cōponere: distinguē-
do per libros siue tractatus & sua capitula: prout
natura facti requirit. Qua in re philosophus eū-
dem modum tenet. Et vltimum de virtutibus q̄
requiruntur ad partes regiminis in quocunq; ge-
nere: siue sint subditi: siue rectores: siue principes
siue subiecti fideles. Quia sic requirit ordo doctri-
næ in arte viuendi: & non simul ac mixtīm tra-
ctare de ipsis: vt quidam fecerūt: quia hoc est im-
pedire intellectum discēntis: & est cōtra normā
dicentis.

Explicit vigeſimū opusculum. videlicet de re-
gimine principū beati Thomæ aquinatis ordinis
prædicatorum ad regem Cypri.

Ep̄la ad ducissam brabantie. FO. CLX

Incipit Epistola eiusdem doctoris sancti de re-
gimine iudeorū: venditione officiorū Exactioni-
bus nō faciendis & factis restituendis ad ducissā
brabantia.

Excellentie vestrae recepi litteras: ex qui-
bus & piam sollicitudinē circa regimē
subditorū vestrorū & deuotā dilectionē
quam habetis ad fratres nostrī ordinis plenariā: ī-
tellexi deo gratias agēs q̄vestro cordi tātarū vir-
tutū semina inspirauit. Quod tamē in eisdem a-
merequirebatis litteris: vt vobis super quibusdā
articulis responderem: vtq; mihi difficile fuit:
tum propter occupationes meas quas requirit
operatio lectionis: tum quia mihi placeret vt
super his requireretis aliorum consiliū: magis
in talibus peritotum. Verum quia indecens co-
putauī vt vestra sollicitudinī negligens coad-
iutor inueniar: aut dilectioni ingatus existam
super propositis articulis vobis ad præsens re-
pondere curauī absq; præiudicio sententiæ meli-
oris. Primo ergo vestra requirebat excellentia:
si liceat vobis aliquo tempore & quo exactiōem
facere in iudeos. Ad quam quæstionem si absolu-
te propositam responderi potest: quia licet vt
iura dicunt iudei merito culpe suæ sint vel ef-
sent perpetuæ seruituti addicti: & sic eorum

res terras domini possint accipere tanq̄ suas: hic
 tamē seruato moderamine: vt necessaria vitæ sub
 sidia eis nullatenus subtrahant. Quia tamē oportet
 nos honeste ambulare: etiā ad eos qui foris sūt
 ne nomen domini blasphemet: vt ap̄s fideles ad
 monet suo exemplo: vt sine offensione s̄m⁹ iudæ
 is: ac gentibus & ecclesiæ dei: hoc seruandum vi
 detur vt ficta iura determinant: ab eis coacta ser
 uitiā non exigantur: quæ ipsi præterito tpe facere
 nō cōsueuerunt: quia ea quæ sunt insolita magis
 solent animos hominum perturbare. Secundum
 igitur huius moderationis s̄niam: potestis s̄m cō
 suetudinem prædecessorū vestrorū exactiōē in iu
 dæos facere: si tamen aliud non obstat. ¶ Videt
 autē q̄tū concilicere potui circa hoc dubitationē ve
 stram augeri ex his quæ cōsequenter inquiritis: q̄
 iudæi terræ vestræ nihil vident habere nisi qd̄ ac
 quisierunt per vsurariam prauitātē. Vnde conse
 quenter quæritis si liceat aliquid ab eis exigere: cū
 restitueda sint sic extorta. ¶ Super hoc ergo sic r̄n
 dēdū videtur: q̄ cū ea quæ iudæi per vsuras ab ali
 is extorserūt non possint licite retinere. consequēs
 est vt si etiā vos hæc acceperitis ab eis non possē
 tis licite retinere: nisi forsā essent talia quæ a vo
 bis vel añcessoribus vestris hæcenus extorsissent
 Si qua vero hñt q̄ extorserunt ab aliis: hæc ab eis

exacta illis debetis restituere: q̄b⁹ iudæi restituere
 tenebāt. Vñ si inueniunt certę personæ a quibus ex
 torserūt vsuras: debet eis restitui: aliqñ debet in
 nios vsus s̄m consiliū dioecelani epi & aliorū p̄bo
 rū: vel etiā in cōem vtilitatē terrę si necessitas im
 neat: vel exposcat cōis vtilitas erogari. nec esset il
 licitū: si a iudæis exigeretis talia de nouo: seruata
 consuetudine prædecessorū vestrorū: ac intēriōne
 vt in p̄dictos vsus expederent. ¶ Secūdo vero reg
 rebatis si peccauerit iudæus: vt r̄n sit pœna pecūia
 ria puniendus cū nihil habeat p̄ter vsuras. Respō
 dēdū videt s̄m p̄dicta: q̄ expedit eū pecūiaria pœ
 na puniri: ne ex sua iniquitate cōmodū reportet. vi
 det ēt mihi q̄ eēt maiori pœna puniēd⁹ iudæ⁹ v̄
 gōsū q̄ ali⁹ vsurari⁹ q̄ aliq̄s ali⁹: q̄to pecūia q̄ aufer
 tur ei min⁹ ad eū noscīt p̄tinere. Pōt etiā pecunia
 rię alia pœna sup̄addi: ne hoc solū ad pœnā suffice
 re videat: q̄ pecuniā aliis debitā desinit possidere.
 Pecunia autē pœnæ noīe ab vsurariis ablata retine
 ri nō pōt: sed i vsus p̄dictos debet expendi si nihil
 habeant aliud q̄ vsuras. Si vero dicatur q̄ ex hoc
 p̄ncipes terrarum damnificantur: hoc damnum
 sibi impudent vt pote ex negligentia eorum pro
 ueniens. Melius enim esset vt iudæos laborate cō
 pellerēt ad propriū victū lucrādū: sicut i p̄ib⁹ Ita
 lit̄ faciūt: q̄ p̄ ociosi viuētes solis vsuris dixerunt

& sic eorū dñi suis redditibus defraudent. Ita. n.
 & p̄ suā culpā principes defraudarent redditib⁹
 ppriis: si pmitterēt suos subditos ex solo latrocia
 nio vel furto lucrari. Tenerent. n. ad restitutionē
 eius q̄dcunq; ab eis exigerent. ¶ Tertio q̄rebat si
 vltro offerat pecuniā vel aliq̄d enxenitiū: an recipere
 liceat. Ad q̄d respōdendū videt̄ q̄ licet recipere: sed
 expedit q̄ sic acceptū reddat̄ his q̄b⁹ debet. v̄l̄ al
 ter vt supra dictū ē expēdat̄: si nihil aliud habeat̄
 q̄ vsuras ¶ Quarto q̄rit si plus accipiat̄ a iudæo
 q̄ ab eo xp̄iani regrāt: q̄d sit de residuo faciendū.
 Ad q̄d patet respōsio ex iam dictis. Qz. n. xp̄iani
 minus regrāt̄ p̄t̄ esse ppter duo: vel qa forte iu
 dæus aliq̄d habebat p̄ter vsurariū lucrū: & in tali
 casu licet vobis illud retinere seruat̄o moderamē
 ne supra dictio. Et idē videt̄ dicendū si illi extorserit
 vsuras eis q̄ postea bona volūitate donauerūt:
 cū tñ iudæi p̄p̄te se offerrent ad restituendū vsu
 ras. Vel p̄t̄ cōtingere q̄ illi a q̄bus acceperūt sūt
 sublati de medio: vel per mortem: vel in terris ali
 is morātes: & tūc ipsi debēt restituere. Si tñ non
 apparēt certę p̄sonę q̄bus restituere teneant̄ p̄ce
 dendū est vt supra. Qd̄ autē de iudæis dictū est in
 telligendū est & de cauorinis vel quibuscūq; ali
 is inuisitibus vsurarię prauitati. ¶ Quinto q̄re
 batis de baluuis & officialibus vestr̄is: si liceat eis

officia v̄dere: v̄l̄ mutuo ab eis recipe aliq̄d certū
 donec tñ recipiāt ex officio. Ad q̄d dicendū vide
 tur q̄ q̄stio istas duas difficultates habere videt̄:
 quarū p̄ria est de officiorū v̄ditioe. Circa quā cō
 siderādū videt̄ qd̄ apl⁹ dicit: q̄ m̄lta licet̄ q̄ nō ex
 pediūt. Cū aut̄ baluuis & officialib⁹ vs̄is nihil cō
 mittat̄ nisi tp̄alis offm̄ p̄t̄is nō video q̄re huius
 smōi officia si liceat vobis v̄dere dūmō rali⁹ v̄
 datis de q̄b⁹ possit p̄sumi q̄ sint vtiles ad talia of
 ficia exercēda: & nō tanto p̄cio v̄dant̄ officia q̄
 recuperari nō possint sine grauamine v̄itorū subdi
 torū: Sed tñ talis v̄ditio expediēs nō videt̄. P̄rio
 quidem quia contingit frequenter q̄ illi qui essēt
 magis idonei ad huiusmōi officia exercēda sunt
 paupes vt emere non possint. Et si etiā sunt diui
 tes illi qui meliores sunt talia officia non ambū
 nec inhiant ad lucra ex officio acquirēda. Sequi
 tur igitur q̄ vt plurimum illi officia in terra ve
 stra suscipiant qui sunt peiores ambitiosi: & pec
 uniaē amatores: quos etiam probabile est sub
 ditos vestros opprimere: & vestra etiam commo
 da nō sic fideliter p̄curare. Vñ magis videtur ex
 pediēs vt bonos homines & idoneos ad suscipiē
 dum vestra officia eligatis: quos etiam inuitos si
 necesse fuerit cōpellatis: q̄a p̄ eorū bonitatē & in

dultia maiora accrescet vobis & subditis vestris
 q̄ de predicta officiorū venditiōe aquirere valea
 tis. Et hoc consiliū dedit Moyfi eius cognatus.
 Prouide inquit de omni plebe viros sapiētes & timē
 tes deū i q̄b? sit charitas: & q̄ oderit auaritiā: &
 cōstitue ex eis tribunos: & cēturiōes & quāgenā
 rios: & decanos q̄ iudicēt pp̄m oī tēpore. Secūda
 vero dubitatio circa hunc articulū esse p̄t de mu
 tuo. Circa q̄ dicēdū videtur q̄ si pacto hoc mu
 tuū dant vt officiū accipiant absq̄ dubio pactum
 ē vsurariū qa p̄ mutuo accipiūt officii potestare.
 Vñ in hoc datis eis occasionem peccādi: & ipsi et̄
 tūc tenentur resignare officio taliter acquisito. Si
 tñ gratis officia dederitis: & post ab eis mutuum
 accepitis qd de suo officio possint recipere hoc absq̄
 q̄ oī pctō fieri p̄t. Sexto q̄rebat̄ si liceat vobis
 exactiōes facere in vros subditos xp̄ianos, in quo
 cōsiderare debetis q̄ principes terrarū sunt a deo
 instituti: nō qdē vt pp̄ria lucra querant: sed vt cō
 munē populi vtilitatē procurēt. In reprehensione
 em̄ quorūdā principū dicitur in Eze. Principes ei?
 in medio ei? quasi lupi rapaces positi ad effundē
 dū sanguinē: & ad q̄rendas aīas: & auaritiē lucra
 sequēda. Et alibi d̄ p̄ quēdā pp̄ham. Veh pastor
 b? israel q̄ pascēbat̄ seipsos. Nōne greges pascūt a
 pastorib? Lac cōcedebatis: & lanis coopiebaminis:

qd̄ crassū erat occidebatis: gregē autē meū non pas
 cebatis. Vñ constituti sunt redditus terrarū prin
 cipibus: vt ex illis viuētes a spoliatiōe subdito
 rum abstineant. Vñ in eodē prophā dño mādāte
 dicitur q̄ principi erit possessio in israel: & non de
 populabunt̄ vltra principes populū meū. Contingit
 tñ aliq̄ q̄ principes nō habēt sufficientes red
 ditus ad custodiā terre: & ad alia q̄ iminēt rōnabi
 liter principib? expetenda. Et in tali casu iustum
 est vt subditi exhibeant vñ possit cōis eorū vtili
 tas procurari. Et inde est q̄ in aliquib? terris ex an
 tiqua cōsuetudine domini suis subditis certas col
 lectas imponunt: q̄ si non sunt immoderate absq̄
 peccato exigi p̄nt: quia fm̄ apostolū nullus mili
 tat stipendiis suis. Vnde princeps qui militat vt
 litari cōi: p̄t de cōib? viuere: & cōia negocia pro
 curare: vl̄ p̄ reddit? deputatos: vel si hm̄ōi defint
 aut sufficientes nō fuerint: p̄ ea q̄ a singulis colli
 gunt. Et silis rō esse videt̄ si aliquis casus emergat
 de nouo: in quo oportet plura expendere p̄ vtili
 tate cōi: vel p̄ honesto statu principis cōseruādo:
 ad q̄ nō sufficiūt redditus pp̄rii vel exactiōes cō
 suete: puta si hostes terrā inuadāt: vel aliq̄s similis
 casus emergat. Tūc em̄ & p̄i solitas exactiōes pos
 sent licite terrarū principes a suis subditis aliqua
 exigere p̄ vtilitate cōi. Si vero velit̄ exigere vltra

id quod est institutum; p̄ sola libidine habendi: aut p̄
 preterinordinatas & imoderatas exp̄sas: hoc eis
 omnino nō licet. Vñ Ioannes baptista militibus
 ad se venientibus dixit, Nemine cōcutiatis nec ca
 lūniā faciatis; & cōtenti estote stipēdiis vestris.
 Sūt. n. quasi stipēdia principū eorū redditus qb̄
 debēt esse cōtenti vt ultra nō exigant: nisi scdm
 rationē pdictā: & si vtilitas est cōmunis. ¶ Septiō
 q̄rebatis si officiales vestri absq; iuris ordine ali
 qd a subditis extorserint qd ad manus vestras de
 uenerit: vel nō forte: qd circa hoc facere debeatis
 Sup̄ quo plana est respōsio: q̄a si ad man⁹ vestras
 deuenerit: debetis restituere v' certis p̄sonis si po
 testis: v' in pios vsus exp̄dere: siue p̄ vtilitate cō
 muni si p̄sonas certas nō potestis inuenire. Si aut̄
 ad manus vestras nō deuenerint debetis cōpelle
 re officiales vestros ad cōsimilē restitutionē etiā
 si nō fuerint notę vobis aliquę certę p̄sonę a qbus
 exigerint: ne a sua iustitia cōmodum reportent.
 Quinimmo sunt a vobis sup̄ hoc grauius puniē
 di vt ceteri a similibus abstineāt in futurū: quia si
 cur Salomō dicit Pestilēte flagello stultus sapien
 rior fit. ¶ Vltiō q̄ritis si bonū est vt p̄ puincia ve
 strā iudēi signū distinctū a xp̄iāis deportare cogā
 tur: Ad quod plana est respōsio: & scdm statutū cō
 ciliū generalis iudēi vtriusq; sexus in oī xp̄ianorū

puincia & in omni tpe: aliquo habitu ab aliis po
 pulis debent distingui. hoc eis etiam in lege eorū
 mandatur vt. si faciāt simbrías p̄ quattuor angu
 los palliorū: p̄ quas ab aliis discernantur. ¶ Hęc
 sunt illustres & religiosa dñā que vestris q̄stioni
 bus ad præsens respōdenda occurrūt: in qbus vo
 bis nō sic meam sententiā ingeto qn magis sua
 deam petit eorū sententiā esse tenendā. Valeat
 dominatio vestra p̄ tempora longiora.

Finis

Ex q̄dibus Ascensians impensis loānis Parui ad
 Idus Decēbris. M. D. IX.
 Deo gratias





